ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3452 ՈՒՐԲԱԹ 8 ԱՊՐԻԼ 1883 Ն. Տ. 20 ԱՊՐԻԼ

ԳԱՑՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մեճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով դրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրշ
երկու անգամի համար 2 դրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՑ ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՑ 30 ՓԱՐԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՑՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր–Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պոլիս Բէզա փաշա եօգուշը, Շարք Զարշըսը թիւ 33 Մասիսի գրասենեակը։

Նամակ. ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Չտպուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խառն. — Հեռագրական. — Ազգային լուրեր. —Անձայն երկրակալութիւն մը. —Բարենորոգմունք ի Հայաստան. — Թղթակցութիւն (Եւդոկիա). —Գրական. —Զրպարտութեան մը պատմութիւնը. —Այլ եւ այլք. — Թերթօն Մասիսի. — Գայթակղութիւն Եւրոպայցոց ի Հնդկաստան. — Ազգ. Հիւանդանոց։

Կ. ՊՈԼԻՍ 8 ԱՊՐԻԼ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլղարիոյ Ալէքսանդր իշխանը չորեքշաբթի առաւօտ ժամ 2ին կայսերական Իզզէտտին շոգենաւով մայրաքաղաքս հասաւ։ Պուլղարական դրօշը կը ծածանէր Իզզէտտին շոգենաւուն մեծ կայմին վրայ։ Կայսերական պալատան արարողապետ Մունիր պէյ անմիջապէս շոգենաւուն երթալով յանուն վեհ. Սուլթանին բարի գալուստ մաղթեց իշխանին։ Ալէքսանդր իշխանն հինգջուգաթի նաւակով մը Կէօք-Սույի եւ լաւ, ուր զինուորական պատուով ընդունուեցաւ եւ ուղղակի կայսերական քէօշկին մեծ դահլիճը առաջնորդուեցաւ։ Վէքիլ էֆէնտի եւ Կիւլլապեան Միքայէլ էֆէնտի համազգեստ հագած՝ ողջունեցին իշխանն յանուն մեծ Եպարքոսին եւ արտաքին գործոց նախարարին։ Բոլոր դեսպանատանց առաջին թարգմանները Կէօք-Սույի երթալով իշխանին ներկայացան եւ Աւստրիական դեսպանատան Ս. Թարգմանն իշխանին գալուստը շնորհաւորեց ի դիմաց դեսպանին։ Իշխանն նախաճաշ ընելէ յետոյ շոգենաւակով մը Ցոյմա-Պաղչէ անցաւ եւ պալատական քառաձի կառօք Եըլտըզի կայսերական պալատը գնաց։ Իշխանը զօրապետի զգեստ հագած էր եւ Օսմանեան ականակուռ մեծ պատուանշանը կը կրէր, զոր վեհ. Սուլթանը Մունիր պէյի ձեռամբ առաւօտուն ղրկած էր անոր։ Իշխանը ժամ 8ին նախ առանձին վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ՝ ի ներկայութեան մեծ Եպարքոսին եւ արտաքին գործոց նախարարին. յետոյ իւր եղբայրը՝ Լուի Պաթէն-պէրկ իշխանը՝ Ն. Կ. վեհափառութեան ներկայեց, ինչպէս նաեւ ուղեկիցները։ Ժամ 9 1/2ին կայսերական պալատէն քառաձի կառօք Բ. Դուռն եկաւ եւ նախարարաց այցելութիւն տալէ յետոյ Կէօք-Սուի քէօշկը վերադարձաւ։ Քիչ վերջը նախարարք Կէօք-Սույի երթալով փոխադարձ այցելութիւն տուին իշխանին։

Վեհ. Սուլթանն երէկ իրիկուն Եըլտըզի կայսերական պալատին մէջ ճաշոյ կոչունք մը տուաւ ի պատիւ Պուլղարիոյ Ալէքսանդր իշխանին։ Ներկայ էին իշխանն եւ իւր ուղեկիցք, նախարարք եւ պալատական բարձրաստիճան պաշտօնատարք։

Կ'ըսուի թէ Պուլղարիոյ իշխանն այսօր Սէլամլըքի արարողութեան ներկայ պիտի գտնուի, եւ իրիկունը պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս։

Մեծ տէրութեանց դեսպաններն երէկ Պուլղարիոյ Ալէքսանդր իշխանին փոխադարձ այցելութիւն տալու սահմանուած լինելով, չկրցին Բ. Դուռը գումարել Լիբանանու խնդրոյն վրայ խորհրդակցելու համար, ինչպէս որ յառաջագոյն որոշուած էր։

Հիւլենացի Հերակլէս Պ. Բանայի եւ իւր համեստութեամբ նշանաւոր Սերաստացի բնանակիր Պ. Սիմոն Նախընթաց օրը վերջապէս չափուեցան խորու հետ։ Վեհ. Սուլթանին բարձր հրամանաւ Պ. Բանայի եւ Պ. Սիմոն չորեքշաբթի օրն Եըլտըզի պալատն երթալով հոն մարտնչեցան թէ՛ Եւրոպական եւ թէ՛ Թուրքական եղանակաւ։

Բերայի լրագրաց ոմանց տուած տեղեկութեանց հակառակ, Պ. Սիմոն երկիցս ի գետին տապալեց 19րդ դարու մեծահամբաւ Հերակլէսը։

Վեհ. Սուլթանն 50 ոսկի պարգեւ տուաւ Պ. Սիմոնի։ Ցետոյ հրաւէր եղաւ Պ. Սիմոնի որպէս զի խօսիլ այս անուն ըմբշապետին հետ մարտնչի, որ կ'ըսուի թէ արտասովոր ուժ մ'ունի եւ Համբաւեալ Սուլթան Ապտիւլ Ազիզի օրով մեծ համբաւ ստացած։ Պ. Սիմոն, թէպէտ յոգնած, հարկադրեցաւ ընդունիլ առաջարկն եւ քանի մը վայրկեան մարտնչելէ յետոյ պարտութիւն խոստովանեցաւ։ Խօսիլ Աղա յանկարծ ժամ Պ. Սիմոնին ճակատն համբուրեց։ Զմոռնանք ըսել թէ այս վերջին ըմբշամարտին մէջ ըմբիշք իւղով օծուած էին, մինչդեռ Պ. Սիմոն յոյն Հերակլէսին հետ մարտնչած ժամանակ իւր սովորական հագուստները կը կրէր։ Պ. Սիմոն Ղալաթիոյ ոստիկանութեան տեսչին եւ վեհ. Սուլթանին թիկնապահներէն միոյն հետ Ղալաթիա վերադարձաւ կառքով։

Թէհրանի Աւստրիական նորընտիր դեսպան Պարոն Քոյսէք երեքշաբթի օրը վեհ. Սուլթանին [illegible] Ն. Կ. վեհափառութիւնը սիրալիր ընդունելութիւն ըրաւ անոր։

Պուլղարիոյ իշխանն երէկ առաւօտ Բէրա երթալով այցելութիւն տուաւ դեսպանաց եւ կէս օրին Ռուսիոյ դեսպանատան մէջ ճաշեց։ Երբ իշխանը Կէօք-Սուի վերադարձաւ, դեսպանք փոխադարձ այցելութեան գնացին անոր։

Մայրաքաղաքիս Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան նախընթաց իրիկուն ճաշոյ կոչունք մը տուաւ ի պատիւ Պ. Քոյսէքի։ Երէկ իրիկուն ալ Աւստրիական դեսպան Պ. Քալիչէ դիւանագիտական ճաշ մը տուաւ ի պատիւ Պ. Քոյսէքի, որ վաղը մայրաքաղաքէս կը մեկնի ի Թէհրան։

Կ. կառավարութիւնն Օսմ. պաշտօնատարաց ամսականներուն փոխարէն Հավալէներ կուտայ գաւառաց սնտուկներուն վրայ։ Վագըթ այս խրոզութիւնը ծանուցանելով կը բողոքէ ելմտական նախարարութեան այս ընթացքին դէմ, եւ խրատ մը կը հարցնէ թէ՛ ի՞նչպէս կը լինի որ սեղանաւորներն, որք մինչեւ Հավալէներն 0/0ին 50 կը զեղչեն, միշտ կը յաջողին գաւառական սնտուկներէն ստանալ իրենց Հավալէները, մինչդեռ ելմտական նախարարութեան անհնարին կը լինի կառավարութեան եկամուտները գանձել պաշտօնատարաց ամսականներն օրինաւորապէս վճարելու համար։ Օսմ. պաշտօնատարք այսպէս ստիպուած են իրենց պահանջից կէսը կորսնցնել։

Պոլսոյ եւ Ղալաթիոյ մաքսատանց ընդհ. քննիչ Բրիչէլ եւ Ջորն էֆէնտիները կայսերական հրամանաւ անգամ անուանեցան այն երկու յանձնաժողովոց, որք օտար տէրութեանց հետ կնքուելիք առեւտրական նոր դաշնագրոց ծրագրերը պատրաստելու եւ մաքսային սակագիները քննելու կ'զբաղին։

Գանթարճըլար թաղը բնակեալ Սէլանիկցի Թուրքի մ'երեք տարեկան որդին նախընթաց օրը տան մէջ գտնուած բէվոլվէրով խաղցած միջոցին, հրազէնը կրակ առաւ եւ գնտակը տղուն ճակտին դպչելով ծանրապէս վիրաւորեց զայն. տղուն կեանքը վտանգի մէջ է։

Ֆար տը Պօսֆոր լրագիրը կ'իմանայ թէ Օսմ. պաշտօնատարաց ամսականներուն կանոնաւորապէս վճարման նկատմամբ Բ. Դրան եւ Օսմ. կայսերական Պանքային միջեւ բացուած բանակցութիւնք յաջող արդիւնքի մը յանգած լինելով, պայմանագիր մ'ստորագրուեր եւ կայսերական պալատը ղրկուեր է ի վաւերացումն։ Այտընի եւ Պրուսայի եկամուտներն յատկացած են ամսականաց վճարման։ Պանքան յանձն առեր է ամսականները կանոնաւորապէս վճարել եւ 0/0ին 1/2 վարձ եւ 8 տոկոս պիտի առնու եղեր։

Ելմտական նախարարութեան պաշտօնատան մօտ գտնուած Սապոնճըխանին սենեակներէն միոյն մէջ բնակեալ Թուրք կին մը քանի մ'օրէ ի վեր իւր սենեակէն դուրս չէր ելներ։ Սենեկապետը կասկածելով ոստիկանութեան իմաց տուաւ եւ ի ներկայութեան ոստիկանաց սենեակը բացուելով տեսնուեցաւ որ կինը մեռած էր։ Բատիկանութիւնն [illegible]

Նախընթաց օրը մաքսական տեսուչք ոստիկանաց օժանդակութեամբ Սամաթիոյ մէջ տուն մը կոխելով՝ ծխախոտ ջարդելու գործիքներ եւ 100 հոխայէն աւելի ծխախոտ գրաւեցին։

Սոֆիայի մէջ գիտողութիւն կը լինի թէ Պուլղարիոյ իշխանին ուղեկիցներուն մէջ ոչ մի Պուլղար կը գտնուի։ Ալէքսանդր իշխանին ուղեկիցներուն երեքն Արեւելեան Րումելիցի, երեքը Գերմանացի եւ մէկը Ռուս են եղեր։

Ժուռնալ տը Քոնսթանթինոբլ կ'ըսէ թէ Բաժանմի խնդրոյն լուծումը կարծուածին չափ մօտ չի թուիր։ Ճիշդ չէ այն լուրը թէ Բ. Դուռը ծանուցագրով մը պիտի ծանուցանէ դեսպանաց թէ յիշեալ օրէնքը մարտէն գործադրելու դիտաւորութիւն ունի։ Աւստրիոյ հաւանութիւնը դեռ բացորոշ չէ եւ Ֆրանսայի հաւանութիւնն ալ կասկածելի է։ Գալով Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, թէ եւ սկզբամբ ընդունած են, բայց վերջնական պատասխան չեն տուած՝ սպասելով որ բոլոր տէրութիւնք համաձայնին այս խնդրոյ վրայ։

Կը լսենք թէ Պ. Սիմոն այսօր դարձեալ Եըլտըզի կայսերական պալատը կոչուեր է։

Իսթէրն Էքսփրէս կ'ըսէ թէ վեհ. Սուլթանն, որ դերեվաճառը ջնջել կը փափաքի, համաձայնած էր Անգլիական կառավարութեան հետ որպէս զի Օսմանեան մարտանաւք Կարմիր ծովու եւ Պարսկական ծոցին մէջ այս հակամարդկային առեւտուրը ջնջելու համար Անգլիական շոգենաւուց գործակցին, եւ միանգամայն հրաման բրած էր որ արքունի նաւարանն այս մասը յատուկ նաւախումբ մը պատրաստէ։ Ծովային գործոց նախարար Հասան փաշա՝ այս հրամանին համեմատ՝ քանի մը թնդանօթակիր շոգենաւերու շինութիւնն սկսաւ։ Այսուհետեւ

երկուքն արդէն աւարտած լինելով երէկ ծովս իջան եւ Տիգրիս ու Եփրատ գետոց անունները կը կրեն։ Մէն մի թնդանօթակիր չորս թնդանօթ պիտի ունենայ, 2 Նորտէնֆիլտ եւ 2 Քրուբ։

Մասնաւոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ, կ'ըսէ Ռումէրթայզը, Սաքարիա գետը վերջին օրերս տեղացող հեղեղանման անձրեւներէն յորդելով Ատա-Բազար քաղաքին մէկ մասն ողողեր է, բայց առանց մեծ վնաս պատճառելու։

Պուլղարական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Էսկի-Ջումայի խալամ բնակիչք Թուրքիա գաղթելու կը պատրաստուին։

Պոլսոյ Նշանճի թաղը բնակեալ Թուրքի մը հինգ տարեկան որդին երէկ տան պարտէզին մէջ խաղցած միջոցին աւազանն իյնալով խեղդուեցաւ։

Կ'ըսուի թէ Ֆրանսացի մեծանուն հայրենասէր Պ. Կամպէթայի յիշատակին համար կանգնելիք արձանին համար պէտք եղած մարմարներն Հելլենական կառավարութիւնը պիտի տայ։

Նախընթաց օրը Պոլսոյ Ցէօքմէճէլէր թաղին մէջ անձնասպանութիւն մը գործուեցաւ [illegible] պարտէզին մէջ ջրհոր մը նետելով խեղդեց։

Հեռագրաց եւ Թղթատարութեանց վարչութիւնը պաշտօնական ազդով մը կը ծանուցանէ թէ վերջին օրերս տեղացող յորդահոս անձրեւներէն գոյացած հեղեղները՝ Տիարպէքիր, Շէյխ-Զուրանի, Մալաթիոյ եւ Սերասսիոյ հեռագրաթելերը տեղ տեղ խզած են եւ հետեւապէս այն տեղերու հետ ուղղակի հաղորդակցութիւնք քանի մ'օրէ ի վեր դադրած։ Թէպէտ ուրիշ հեռագրաճեղերու միջոցաւ հաղորդակցութիւնք կը լինին, բայց ոչ փափաքելի եղածին չափ արագ։

Նախընթաց օրը նաւահանգիստը գտնուող խումբ մը Քէֆալոնիացի Ցոյներ քրաւ մայրաքաղաքս, բայց նաւահանգստի վերատեսչութիւնը չթողուցոր դուրս ելնեն, նկատելով որ կանոնաւոր անցագիր չունէին։ Հելլենական հիւպատոսարանը միջամտելով պահանջեց որ երաշխաւոր տալով շոգենաւէն դուրս ելնեն, բայց նաւահանգստի վերատեսչութիւնը չընդունեց։ Թըղթակից մը կը հարցնէ թէ, կ'ըսէ Իսթէրն Էքսփրէս, ի՞նչ կը նշանակէ Քէֆալոնիացւոց այս ամբոխն, որ Ճիւէ-Պաշիի Թաղապետական պարտիզին մէջ կը խռնի։ Կ'երեւի թէ, է յարէ, յիշեալ պարտէզին վարչութեան հետ գործ ունին, բայց յիրաւի բազմաթիւ են որ ամենքն ալ չեն կրնար այդ պարտէզին մէջ պաշտօն ունենալ։ Էքսփրէսի թղթակիցը վերջապէս կը խնդրէ որ ոստիկանութիւնն իւր աչքն այդ Քէֆալոնիացւոց վրայ դարձնէ։

ԱԶԳ.

Օսմանեան հանրային պարտուց Թողեալ հասոյթից Վարչութիւնը կը ծանուցանէ հասարակութեան թէ Պաֆրայի եւ Ալաճամի ծխախոտի առաւօտրդներն աճուրդի դրուած են ի Սամսոն, եւ առաջարկութիւն մինչեւ ներկայ ապրիլի 18/30 պիտի ընդունուին։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել առ

Օսմանեան Հանրային պարտուց Թողեալ Հասոյթից Վարչութիւնն ի Կ. Պոլիս, կամ առ Ցեսչութիւն վեց անուղղակի տուրք (Րուսումը սիթթէ՝ նէզարէթի) ի Սամսոն։ Կ. Պոլիս 8/20 ապրիլ 1883

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Լոնտրա 18 ապրիլ.

Տէյլի Նիւս լրագիրը Գահիրէէն քաշուած հեռագրէ մ'առնլով կը հաւաստէ թէ Խարթում Սուտանի մէջ գործող Եգիպտական զօրաց հրամանատար պիտի անուանէ իւր Հասան փաշա եղբայրը։

Լոնտրա 18 ապրիլ.

Ֆէնիանք Սալիզպըրիի մայր եկեղեցին օդն հանելու փորձ փորձեցին։ Այս չէնքին մօտ տինամիթով լի տուփ մը գտնուեցաւ։

Տըպլին 18 ապրիլ.

Երդուեալ դատաւորք՝ Ֆէնիքս-Բառքի մէջ գործուած սպանութեանց հեղինակներէն մին՝ Քըրլի անուն՝ ի մահ դատապարտեցին։

Պէրլին 18 ապրիլ.

Ուիլհէլմ կայսրն երէկ իրիկուն Վիսպատէն գնաց։

Բեղրապուրկ 18 ապրիլ.

Բեղրապուրկի ժուռնալը կ'ըսէ թէ Ռուսիա պիտի ընդունի Լիբանանու կառավարչութեան առաջարկեալ այն ամեն ընտրելի, որ միւս տէրութեանց հաւանութեան արժանանայ։

Պէրլին 17 ապրիլ.

Լրագիրք ոմանք կը հաստատեն թէ պիտի լինի։

Կը հաւաստեն թէ Սպանիական կառավարութիւնը նոր դժուարութիւններ յարուցեր է առեւտրական դաշնագրին դէմ, եւ յայտարարեր է թէ Գերմանիոյ զիջումներն անբաւական են։

Դեռ յայտնի չէ թէ Ռուսիոյ կայսրը թագադրութեան ժամանակ քաղաքին ո՛ր կողմէն Մոսկուա պիտի մտնէ։

Սուէզ 18 ապրիլ.

Ատէնի մօտ Արաբ ցեղերուն մէջ խռովութիւնք ծագեցան։

Տեղւոյն կառավարիչը Տրակոն շոգենաւը վար դրաւ, որպէս զի ի հարկին օգնէ իւր զօրաց։

Լոնտրա 19 ապրիլ.

Սալիզպըրիէն հեռագիր մը կը հերքէ հոս հրատարակուած այն լուրը թէ յիշեալ քաղաքին եկեղեցին օդն հանելու փորձ եղած է։

Փարիզ 19 ապրիլ.

Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ ելմտական գործոց նախարար Պ. Թիրար օրինաց ծրագիր մը ներկայեց, որ 0/0ին 5 տոկոսաւոր արժէթղթերը 0/0ին 4 1/2 տոկոսաւոր արժէթղթոց հետ փոխել կառաջարկէ։ Ծրագրին առաջարկեալ փոփոխութիւնն ընդունելու համար 10 օր պայմանաժամ կուտայ արժեթղթաւորաց։ Ասկէց զատ արժեթղթաւորք հինգ տարուան համար երաշխաւորութիւն պիտի ստանան հաւասար գնով վճարուելու պատահականութեան դէմ։

Սոյն ծրագիրը քննելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբը վաղը պիտի ընտրուի։

0/0ին 4 1/2 տոկոսաւոր արժէթղթոց ունեցողք մինչեւ յառաջիկայ օգոստ. հարիւրին 5 տոկոս պիտի առնուն։

Պէրլին, 19 ապրիլ.

Դաշնակցական խորհուրդը Սերպիոյ հետ կնքուելիք առեւտրական դաշնագրի մը ծրագիրն ընդունեց, որ ի մօտոյ երեսփոխանական ժողովոյ պիտի ներկայի։

Պելկրատ 19 ապրիլ.

Միլան թագաւորն իւր երկրին ներսի կողմերն ութ օր ուղեւորութիւն մ'ընելու համար այս առաւօտ Պելկրատէն մեկնեցաւ։ Ներքին գործոց նախարար Պ. Քարաքանին եւ Պ. Միյաթովիչ թագաւորին կ'ընկերանան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քաղ. Ժողովոյ չորեքշաբթի աւուր նստին մէջ, Կարնոյ Առաջնորդ Գեր. Տ. Մաղաքիա Օրմանեան Ծ. վարդապետը ներկայանալով, իրաց վիճակին վրայ բերանացի տեղեկութիւններ տուաւ։ Նկատելով թէ Գեր. Հմայեակ Սրբազանը կարին զրկել Գեր. Օրմանեան հրաժարեալ համարել է, եւ թէ կարնոյ խառն ժողովոյ կողմէ եկած հեռագիր մը վարչութեան այս մասին բրած նախորդ որոշումը չէր ընդունէր, որոշուեցաւ չատանալ Գեր. Օրմանեանի բրած կարգադրութեամբն, որ Արծրնեան Տ. Գրիգոր քահանայն փոխանորդ կարգած էր տեղւոյն վարչութեան հաւանութեամբ։

Քաղ. ժողովը վաւերացուց Բերայի Թաղ. խորհրդին մի նոր ծրագիրն, որուն համեմատ 4,500 լիրայի փոխառութիւն մը պիտի կնքուի փըլցուած Ալքազարի տեղ ընդարձակ թատրոն մը շինելու համար, որոյ հասոյթով երաշխաւորուած է փոխառութեան տոկոսն, որ 100ին 6 է։ Իսկ Բերայի Թաղին պարտուց բարձման խնդիրն, որոյ համար ընդարձակ ծրագիր մը ներկայացուցած էր, առ այժմ յետաձգուած է։

Ժողովը Մնակեան ժառանգութեան խնդրով ալ զբաղեցաւ, եւ զայն վերստին Ցնաեսական խորհրդոյ յղեց ինչ ինչ բացատրութեանց համար։

Զորեքշաբթի օրը կրօնական եւ խառն ժողովները չգումարեցան։

Ս. Պատրիարք Հայրը վանօրէից խորհրդին եւ Առաջնորդութեանց սահմանների որոշելու պաշտօն ունեցող Ցանձնաժողովոյն անդամ անուանեց Գեր. Տ. Մ. Օրմանեան վարդապետ, որ ընդունեց այս երկու պաշտօններն, որոց մասնաւոր յարմարութիւն ունի իւր գաւառական եռամեայ փորձառութեամբ։

Կը լսենք թէ, Եէնի Ցիւնեա Տիմիթրաքի էֆէնտի, որոյ սեփականութիւնն եղած էր հանգուցեալ Ալեանաքեան Խաչիկ աղային Օրթագիւղի մէջ ունեցած ընդարձակ եւ գեղեցիկ տունն, երէկ Ս. Պատրիարք Հօր ներկայանալով, յայտներ է թէ վեհ. Սուլթանն իւր անձնական գանձէն 1,700 ոսկի վճարել տուած է իրեն յիշեալ տան համար, զոր Ներսէս Սրբազանին կը նուիրէ։ Հաւանական է որ Ն. Սրբազնութիւն ի մօտոյ կայսերական պալատն երթայ այս նոր շնորհաց համար իւր երախտագիտութիւնն յայտնելու վեհ. Սուլթանին։

Ազգային բարեսէր մեծատուն մը, Յակոբեան Միքայէլ էֆէնտի, ինչպէս ամեն տարի, այս տարի եւս Ազգային Հիւանդանոցի 240 ուսանողաց մէկ մէկ ձեռք նոր զգեստ շինել տուաւ։ Նոյն բարեքն ըրաւ նաեւ Սամաթիոյ եւ Նարլը գափուի Ազգային վարժարանաց քանի մը հարիւր ուսանողաց համար։

Եէնի-գարուէն տեղեկութիւն կուտան մեզ թէ տեղւոյս թաղական խորհուրդն երէկ իրիկուն ժամ 11ին միջոցներն Հայ կին մը, որ կ'ըսուի թէ յետին ծայր աղքատութեան պատճառաւ իւր խելքը կորսուած էր, ոստիկանութեան յանձներ է։

Թաղեցիք ոմանք կը հարցնեն թէ Թաղ. խորհուրդը փոխանակ ոստիկանութեան դուռը ղրկելու այդ տարաբաղդ կինը, չէ՞ր կրնար գոնէ գիշեր մը պահել եւ հետեւեալ օրն Ազգ. Հիւանդանոց ղրկել։

Այս դէպքին վրայ մեր քաղելիք տեղեկութիւնները վաղուան թուով։

ԱՆՁԱՅՆ ԵՐԿՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Առանց պատերազմի և առանց դիւանագիտութեան, Անգլիացիք իրենց Մայր—Հայրենիքէն առաւել ընդարձակ երկրի մը տիրեցին չորս թուս մէջ ։ Քուինսլանտի կառավարիչը Բաբուա կամ Նոր Կինէա կոչուած կղզին գրաւեց յանուն Անգլիոյ Թագուհւոյն ։ Քուինսլանտ մին է Աւստրալիոյ Անգլիական գաղթականութեանց, և այդ մեծ կղզւոյ հիւսիսային և արեւելեան մասերէն կազմուած է ։ Իսկ Բաբուա՝ Աւստրալիայէն յետոյ աշխարհիս մեծագոյն կղզին է, և կը գտնուի Խաղաղական Ովկիանոսին մէջ, Աւստրալիոյ հիւսիսային կողմն, յորմէ կը բաժնուի Թոռէսեան Նեղուցով ։ Հողը բարեբեր է յոյժ, և տաք երկիրներու յատուկ բերքերը կ'արտադրէ առատութեամբ ։ Իր չուրջը կը գտնուին բազմաթիւ փոքրիկ կղզիներ, որք գլխաւոր կղզւոյն հետ Անգլիոյ ստացուածքը կը դառնան այժմ ։ Բաբուայի և մօտակայ կղզեաց բնակիչներն 800,000 հոգի կը հաշուին. իսկ 220,000 բնակիչ ունի կղզւոյն այն մասն, որ Հոլանտացւոց ձեռքը կը գտնուի, իբրև հարկատու Դիտոռի Սուլթանաց (Մոլուքեան կղզիք) ։ Բաբուայի բընակիչք ցեղաբանօրէն Մալայեան և Սեւամորթ ազգաց միջև դիրք մը կը բռնեն ։ Կղզւոյն եզերաց բնակիչները կը կոչուին Բաբուանք, ներսի բընակիչք՝ Ալֆուրք ։ Բաբուանք միջին հասակաւ բարեձեւ մարդիկ են, թխագոյն դէմքով և սեւ գեղեցիկ աչքերով ։ Այրերը կիներէն աւելի գեղեցիկ են ։ Բաբուանք ցեղերու բաժնուած են, որք ըստ-եպ կը կռուին իրարու հետ ։ Այրերը կը շինեն տուները, և կը զբաղին որսորդութեամբ և ձկնորսութեամբ. իսկ կանայք արտերը կը հերկեն, փայտ կը կտրեն, ամաններ կը շինեն ։ Իրենց ուտեստն են եգիպտացորեն, բրինձ, զանազան ձուկեր, թռչուններ, պտուղներ և կինճ ։ Ալֆուրք դէմքով շատ չեն տարբերիր Բաբուաններէ, բայց աւելի վայրենի են, և տեղ տեղ մարդակեր են ։ Ասոնք որ և է իշխանութեան չեն հպատակիր, և … մը կը վարեն կղզւոյն ներսերն, և էապէս լեռնաբնակ են ։ Բաբուանք ընդհանրապէս պարկեշտ, միամիտ և հաւատարիմ մարդիկ են ։ Կրօնական պաշտամունք չունին. թէ և գերագոյն էակի մը կը հաւատան, զոր Ալուրէ կ'անուանեն, և կ'ըսեն թէ անոր կամաց համեմատ կ'ապրին, կը գործեն և կը մեռնին, բայց մասնաւոր յարգանք չեն մատուցաներ անոր ։ Ժամանակը կը հաշուեն չոր և անձրեւոտ եղանակաց գալստեան վրայ, և միայն մինչև 10 կը համրեն ։ Իրենց մեռելները կը թաղեն, և տարին մը յետոյ, ոսկրներն հանելով, կը փոխադրեն ընտանեաց գերեզմանն, որ տան քովը կը գտնուի ։ Կանայք իրենց մարմնոյ վարի մասը կը ծածկեն, իսկ այրք բոլորովին մերկ կը պտտին ։ Կանուխ կ'ամուսնանան, ամուսնութիւնք մահուամբ և եթ կը լուծուին, և կանայք պարկեշտ, համեստ և հաւատարիմ են ։ Հիւսիսային եզերաց բնակչաց մէջ սովորութիւն է որ այրը տուն կը տանի հարսն, ուր իւր հայրը կամ մերձաւորագոյն ազգականը խորոված պանանա (*) մը կը բաժնէ փեսային և հարսին, որք միասին երկու ձեռքով կ'ուտեն զայն, և այսպէս կը կատարի ամուսնութեան արարողութիւնը ։ Թէև կրօն չունին, բայց կը հաւատան թէ հանգուցեալ հօր հոգին որդւոյն կը վերադառնայ, և մօր հոգին՝ աղջկան, — հոգեփոխութեան մէկ ձեւը ։ Կղզւոյն մէկ ուրիշ կողման բնակիչներն, որք Հումպոլտի ծովախորշին չուրջը կը գտնուին, միւս մասանց բնակիչներէն աւելի յառաջադէմ վիճակի մը մէջ են, աւելի կանոնաւոր տուներ կը շինեն, նաև կամուրջներ, ուռկաններ և փայտեայ զանազան գործիք կը շինեն. Իւրաքանչիւր գիւղ ութանկիւն տաճար մ'ունի, որոյ ներսը և դուրսը զարդարուած են անսանց պատկերներով և անբարոյական գծագրութեամբք, բայց դեռ չէ հասկցուած թէ ինչ տեսակ կրօն կը դաւանին ։ Թոպատոիի տաճարն ամենէ մեծն է, որուն 1858ին Հոլանտացիք դրօշ մը նուիրեցին, որ տաճարին վերև կը ծածանի, թէև տեղացիք գաղափարն անգամ չունին թէ օտար գերիշխանութեան մը նշանը լինի այդ լաթի կտորը ։ Կղզւոյն այս մասի բնակիչները քաջ մարդիկ են և նշանաւոր աւազակներ ։ Բաբուաններու մէջ Մահմէտական կրօն մտցնելու համար Դիտոռի Սուլթանաց ըրած ջանքերն ի դերև ելած են ։ Երկու Բողոքական Միսիոնարք 1855ին Բաբուայի մօտ փոքրիկ կղզւոյ մը մէջ հաստատուեցան, և տեղւոյն Միֆոռ կոչուած բարբառն ուսումնասիրելով, ադոր մի կատարեալ բառագիրքը շինեցին. բայց այս լեզու ամենևին նմանութիւն չունի գործածուած բարբառին ։ Բաբուա կղզին առաջին անգամ գըտնուած է 1511ին, ձեռամբ երկու Բորդուկեզցի նաւապետաց ։

Բարիզի Թա՛ն լրագրին մէջ հրատարակուած հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ, Քուինսլանտի Անգլիացի կառավարիչն այն պատճառաւ փութացած է գրաւել Բաբուան, որովհետեւ Աւստրալիոյ վըրայ Գերմանիոյ ազդեցութեան երկիւղ ներշնչել սկսած են ։ Մեք արդէն գրած ենք թէ Գերմանացիք, տեսնելով որ Մայր-Հայրենիքն անբաւական կը լինի հետզհետէ աճող ժողովուրդ մը սնուցանելու, ժամանակէ մ'ի վեր կ'աշխատին հեռաւոր գաղթականութիւններ հիմնելու, ուր հնար լինի փոխադրել Գերմանիոյ աւելորդ ժողովուրդը ։ Գերմանական մամուլն այս մօտ վերջերս իւր աչքերն յառած էր Ովկիանիոյ կղզեաց վրայ, և քանի մը շաբաթ առաջ, Ալլէմայնէ Ցայթունկ կարեւոր լրագիրն յօդուած մը հրատարակելով, Նոր Կինէան կամ Բաբուան Գերմանիոյ հաշւոյն գրաւելու պէտքը կը փաստաբանէր, ըսելով թէ այդ գրաւում լաւ հիմնարկութիւն մը կրնայ լինել Գերմանիոյ ապագայ գաղթականական պետութեան ։ Այս յօդուած մեծ ուշադրութիւն մը չգրաւեց Եւրոպիոյ մէջ, բայց կ'երեւի թէ Աւստրալիոյ Անգլիացի գաղթականք լիովին հասկըցած են՝ ադոր նշանակութիւնն ։ Ուստի, Աւստրալիոյ լրագիրք կը պահանջէին որ իրենց մօտը գըտնուող այդ մեծ կղզւոյ վրայ օտար պետութեան մը հաստատման առաջքն առնուի, և այս յուզում Բաբուա կղզւոյ Անգլիացւոց կողմէ գրաւման յանգած է ։ Բայց կ'ըսուի թէ այս քաղաքական նկատումէ զատ, մարդասիրական նկատում մ'եւս մղած է Անգլիացիները Բաբուան գրաւելու ։ «Քուլիններու գերեվաճառը» մին է գերեվաճառի ընդհանուր խնդրոյն գլխաւոր պարագաներէն ։ Քուլի կը կոչուին Հնդկաստանէն, Չինաստանէն և Ովկիանիոյ կղզիներէն Եւրոպացւոց և Ամերիկացւոց վարձելով հեռաւոր տեղեր փոխադրած գործաւորները ։ Թէպէտ անուամբ վարձկան գործաւորներ են, բայց այս Քուլիններ իրապէս իբրև գերի կը գործածուին ։ Իրենց հայրենիքէն մեկնելէ յետոյ, կը զգան թէ որչափ խաբուած են, բայց իրենց տէրերը չեն ուզեր վերադարձնել զանոնք ։ Այսպէս, Սեւամորթներու գերեվաճառը պաշտօնապէս արգիլուելէ յետոյ, Քուլիններուն անպաշտօնական գերեվաճառն ադոր տեղը բռնած է ։ Արդ, քանի տարիէ հետէ Բաբուա կղզւոյ բնակիչներէն եւս չաբիկա փոխադրուած են, և այս նողկալի առեւտուրն արգիլելու համար Անգլիական կառավարութեան ջարդ ի գործ դրած բոլոր միջոցներն ի դերեւ ելած լինելով, կ'ըսուի թէ Բաբուայի գրաւման մէկ շարժառիթն ալ Բաբուացի Քուլիններու գերեվաճառն արգիլել եղած է ։

Վերջապէս, քաղաքական, մարդասիրական և առեւտրական տեսակէտով, Բաբուայի գրաւումն Անգլիոյ համար նոր յաջողութիւն մը կրնայ համարուիլ ։ Առեւտրական տեսակէտով օգտակար ստացուած մը լինելու համար անշուշտ ժամանակի կարօտ է, բայց տարակոյս չկայ թէ երկրին բարեբեր վիճակն և ժողովրդեան համատարածուած մասին ընդհանրապէս խաղաղ և աշխատասէր հանգամանքը մեծ առաւելութիւններ են, որոնց մէ Անգլիական վաճառականութիւնն օգուտներ պիտի կրնայ քաղել ապագային մէջ ։ Մնաց որ, կղզւոյն մեծագոյն մասն անբնակ է այժմ և միլիոնաւոր բնակիչներու համար տեղ կայ Բաբուայի մէջ ։ Ուստի, քանի որ Անգլիական ազդեցութիւնն ու ճարտարութիւնն իրենց բարերար ներգործութիւնն արտադրեն հոն, տարակոյս չկայ թէ Նոր Կինէա կամ Բաբուա օր մը արժանաւոր տեղ մը պիտի կրնայ բռնել Աւստրալիոյ Անգլիական մեծ գաղթականութեանց կարգին մէջ, և միանգամայն նոր շուկայ մը պիտի բանայ Անգլիական արտադրութեանց համար ։

(*) — Ովկիանիոյ հարաւային մասանց յատուկ պտուղ մը ։

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄՈՒՆՔ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ֆար տէ Բոսփոր լրագիրն իւր չորեքշաբթի աւուր թերթով հետեւեալ ծանուցումն հրատարակած է բարենորոգմանց խնդրոյն վրայ ։

Այն պաշտօնեայ, յորում Լորտ Ֆիցմորիսի մօտակայ վերադարձին նըկատմամբ պտըտած զրոյցներուն մէջ հաստատութիւն կը գտնէ այն կարծիք թէ Բրիտանական դեսպանն Կ. Պոլիս երթալէ առաջ՝ ժամանակ մը պիտի կենայ հոս, որպէս զի Պէրլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին գործադրութիւնը փութացնէ, մեկնաբանական է իմանալ թէ յիշեալ դաշնագրին ստորագրող տէրութիւնք Պուլղարիոյ տարեկան հարկին և Պալքանեան պետութեանց կողմէ Թուրքիոյ պարտուց մասնակցութեան խնդիրը լուծելու համար վերջապէս բանակցութիւններ սկըսած են ։ Յիշեալ պետութիւնք մինչև ցարդ իրենց նոր վիճակէն օգուտներ միայն քաղեցին, մինչդեռ բոլոր բեռը Թուրքիոյ վրայ թողուեցաւ ։ Եւրոպական տէրութիւնք և ի մասնաւորի Անգլիա, ըստ որում նա է որ ամենէն աւելի ջերմապէս կը հաւկիրի հայաբնակ գաւառաց բարենորոգմանց, չէին կրնար չհասկնալ թէ յիշեալ բարենորոգմանց … միջոցները Թուրքիոյ … պէտք էր գտնել ։ Եթէ այս անհրաժեշտ պայման չպահուէր ի բաց թողուիլ, ինչպէս որ Պէրլինի դաշնագրին Թուրքիոյ նպաստաւոր պայմաններն ի բաց թողուեցան միշտ, ընդունայն կը լինէր պահանջել կայսերական կառավարութենէն, որ կրցածէն աւելի բան մ'ընէր ։ Բարենորոգմանց խնդրոյն մէջ կայսերական կառավարութիւնն աւելի շահ ունի քան այն տէրութիւնք, որք կ'ստիպեն զայն ընդփոյթ գործադրել ։ Բրդաց նկատմամբ եղած վերջին տնօրէնութիւնք ոչ մէկու կը ներեն ամենափոքր տարակոյս մ'ունենալ Բ. Դրան հաստատուն կամաց վրայ, որ է ջախջախել այն ամեն խոչընդոտներ, որք բարենորոգմանց կատարեալ և արագ գործադրման դէմ կ'ելնէին, բարենորոգումներ, որոց արդէն երկար ժամանակէ ի վեր հաստատամտութեամբ հետամուտ եղած է, և որոց կարեւորագոյններէն ոմանք ի գլուխ ելած են մեծ զոհողութեամբք ։

Արդ՝ ժամանակ է որ տէրութիւնք իրենց կողմէ կայսերական կառավարութեան ջանից հաստատում մ'ընեն, ճանչնն ազգութեան այն բարձր աստիճանն՝ որուն իրենք իրենց հասած են և կարելի եղածին չափ շուտով անոր յաջողութիւնն ամբողջացնելու համար ընձեռեն իրենց աջակցութիւնն յօգուտ ընդհանուր ։ Վերջին օրերս Անգլիոյ Խորհրդարանին մէջ եղած յայտարարութիւնք կը ցուցնէ թէ միակ Անգլիա չէ որ այս պէտքին համոզուած է, որովհետեւ ըստ այն յայտարարութեան, մեծ տէրութեանց Կ. Պոլսոյ դեսպաններն այժմ ամենայն ուշադրութեամբ կը քննեն Պուլղարիոյ տարեկան հարկին և Թուրքիոյ ընդհ. պարտքէն Պալքանեան պետութեանց ինկած բաժիններուն արդարապէս բաշխման խնդիրները ։ Պէտք է յուսալ թէ այս խնդրոյ վրայ անյապաղ համաձայնութիւն պիտի գոյանայ. այս լուծում՝ արժանի է այն ամեն հոգածութեան Անգլիոյ կառավարութեան, որ զայն չկրելացնելը իր տեսութեանն ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՓՈՔՐ ԱՍԻԱՅ

(Մեր Թղթակցէն)

Շապին-Գարահիսար, 15 մարտ.

Ըստ բարձր հրամանի Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հօր, Յունվար 12ին Տեղւոյս ազգային վանն մտնուան վեհ. Սրբազան Կաթողիկոսի սգոյ հանդէսներ կատարեցին ։ Այս նշանաւոր աւուր մէջ եկեղեցեաց Սեղաններն տխրագոյն սաւաններով սըրտաշարժ երեւոյթ մը առած էին, բազմաթիւ ժողովուրդ ներկայացան սոյն …

* * *

Նոյն օրը վիճակիս բարեխնամ Առաջնորդ Գեր. Տ. Պետրոս Ծ. վարդապետ կիրառուն ճամբով յԵզնկայէ քաղաքս վերադարձաւ, 800 հոգւոյ չափ բազմութիւն ժողովրդեան դիմաւորեցին զնորին Գերապատուութիւնն ազգային եւ եկեղեցական երաժշտութեամբք ։

* * *

Գարահիսարի Սուսպազ գիւղի արծաթեայ հանքը բանեցնող Անգլիական ընկերութեան մը Մէհմէտ անուամբ Գազմատացի գլխակիր սպասաւորն, փետր. 4ին գիշերայն տարաժամ քաղաքիս մէջ սրճարանի մը դուռը բաղխած առնէն, հայ սրճագործին քիչ մը ուշ արթննալուն վրայ կը զայրանայ, եւ ատրճանակի մը ծանր հարուածներ կ'իջեցնէ նորա գլխուն ։ Հարուածեալ հայն երկու ժամէն մեռաւ. կառավարութիւնը ոճրագործը բանտեց. երանի թէ արժանաւոր պատիժը կրէր ։

* * *

Անցեալ ամսու արտ ոռոգելու ջրոյն պատճառաւ Քրճանոս գիւղէն հայ մը Թուրքի մը հետ կռիւ մը ունենալով, այս վերջինս հայը չարաչար ծեծելով նորա թեւն կոտրած էր. սոյն դէպքն իմանալով Հայուն միւս եղբայրն վերայ հասած եւ հարուածեալ եղբօր վիճակը տեսնելով զայն հակառակորդին ձեռքէն ազատել փորձած պահուն, երկրագործական բահի չարադէպ հարուածի վըրիպումով մը զԹուրքն սպանած ըլլալով հարցաքննութեան ենթարկուած էր. Թէպէտ այս կռւոյն մէջ մարդասպանութեան ո՛չ դիտումն, եւ ոչ իսկ կանխաւ վրիժառութեան ոգի մը չկար, եւ պետական օրէնքն ալ այսպիսի պարագայից տակ գործուած սպանութեանց 5 տարի բանտարկութեան պատիժ կը տնօրինէ, բայց տեղւոյս կառավարութեան ոճրագատ ատեանը յիշեալ Հայն մեռնելու 15 տարի … բանտարկութեան դատապարտեց ։ Դժբաղդ մարդը այժմ Կ. Պոլսոյ … ատեանին … դիմած է. յուսամք թէ կեդրոնական բարեխնամ կառավարութեան արդարասիրութեան եւ գթութեան շնորհիւ կը բարեփոխուի այս խստագոյն դատապարտութիւնը ։

* * *

Հայկազնեան վարժարանի ընկերութիւնը, գերատեսչութեամբ նոյն վարժարանի ուսանողաց՝ փետրվար 5ին Ազգ. Ս. Փրկչեան վարժարանի սրահին մէջ տաճկերէն լեզուաւ թատերական ներկայացում մը տուաւ ընդ նախագահութեամբ Գեր. Առաջնորդ Ս. Հօր եւ ի ներկայութեան 400 անձանց ։ Խաղը տեւեց 4 ժամ. հանդիսականք ստէպ ծափահարութիւններն կը վկայէին թէ դերասանք յաջողութեամբ կատարած են իրենց դերերը ։

Սոյն երեկոյթը վերջացաւ Հայկազնեան վարժարանի Դաստատու Յ. Յակոբեանի տաճկերէն լեզուաւ արտասանած մէկ ճառախօսութեամբն, որ նիւթ ունենալով արական եւ իգական սեռի կրթութեան անհրաժեշտ պէտքն ծնողներն կը յորդորէր արթննալու ։ Յաջորդ կիւրակէ օր եւս կանանց համար կրկնուեցաւ այս ներկայացումը ։

* * *

Փետր. 14ին տեղւոյս Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքի հրամանին համեմատ … մաղթանք կարդացուեցաւ … երկարութեան կենաց Մեր Օգոստափառ Սուլթանին, որ բարեհաճած էր … Պատրիարքութեան վերադարձնել … պարգեւօք պատուելով … Պատրիարք Սրբազանը ։

Գեր. Առաջնորդ Ս. Հայրն անձամբ պատարագելով նոյն օրը Մայր եկեղեցւոյ մէջ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան քարոզ խօսեցաւ, եւ … անդուստ ի վեր … տաց, նա մանաւանդ Ապտիւլ Համիտ Բ. … ազգ ցոյց տուած … թիւնքը, ամենաջերմ … ուղղեց առ Էնն …

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(17)

ԱԼՊԷՐ ՏԷԼՊԻ

—o—

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

4

կեանքը կը պատմէր, ծարաւուտ երկրին տխրութիւններն ու թմրութիւնները, աւազներն, ուր անդընդերու անշարժ ամբոխին բնակած անհեթեթ պալապքները անկուած էին ։ Կը պատմէր Ափրիկէի գիշերներուն լուսաւորութիւնն և տարօրինակ հրապոյրը, դաշտերուն զարհուրելի լռութիւնն և ոսկեզանակ երկնից եզրը ողողող ճահիճներուն դեղին ծուխերը, պարտասիչ ուղեւորութեանց օրերը, դողդոջուն հօրիզոններու ցոլացումը, Թոմպուքթու և Սէկու-Քուրոյ քաղաքաց հեռաւոր տեսիլն հանդերձ իրենց սպիտակ հողէ պալարներով ։ Յետոյ կը նկարագրէր մարդոց սովորութիւնները, կանանց անասնական վիճակն, որք գետնին վրայ նստած, փայտէ սանդերու մէջ եգիպտացորեն կ'աղան. նոյնպէս անոնց պարերը, երգած երգերը, մերկ վոլեկնին լուսնի լուսով տատանելը, այլ և այլ ցեղերու միմեանց հետ մարտնչիլը, բանակի մը զարմանալի անցքը, զգեստուց և սպառազինութեանց երփներանգ գոյներու խառնուրդը, պղինձներուն փայլը, ամբողջ ազգի մը յառաջխաղացումը, կանանց կաղկանձիւնը մոլեգնեալ դեւերու պէս, թմբուկներու փայլատ և սխալ ներդաշնակութիւնը ։ Կը նկարագրէր նեղքին գետերու վրայ նաւակով ըրած երկար ուղեւորութիւնները, անցուցած տօթակէզ ժամերը կտաւէ վրաններու ներքեւ, որք մինչ կը ջրուէին և չոգի ըծխէին, գետերուն եզերքն անսահմանաբար պարզուած միեւնոյն անտառները, միեւնոյն եղտիւրները, միեւնոյն անապատները, չոր եղանակին երկար ամիսներէն յետոյ մահուան ամիսները, յետոյ կենաց յանկարծական վերադարձը, գարնանային ջրոց հոսմամբ՝ տնկոց և ծաղկանց արագաբար աճումը, անհեթեթ և գազանական ծաղիկներ, որոց անասնականութիւնը մահացու թոյներ կըբուրէ ։

Բանաստեղծութեան հրապոյրն ո՛րչափ մեծ է, որ Հանրիէթ, հակառակ իւր չորութեան, տարտամ ազդեցութեամբ մը կ'զգածուէր ։ Երբէք այսպէս խօսուած չէր իրեն ։ Ոչ միայն գեղեցիկ, դեռատի, հանճարեղ էակի մ'առջեւ կը գտնուէր, այլ և մարդու մ ։ Իսկ Արտեմիս զմայլմամբ մտիկ կ'ընէր, դիւթուած անոր երաժշտական ձայնէն, անոր յափշտակիչ և գունագեղ նկարագրութենէն, որ զինքը կլած Ափրիկէներէս հանելով խաղաղական Ափրիկէ կը տանէր ։ Հանրիէթ հռչակաւոր մարդ մը կը տեսնէր. Արտեմիս բանաստեղծ մը կը գուշակէր այդ բանաստեղծութեան տակ ։ Զարմանալով այս սրտայուզութեան վրայ, որ զինքը կը բռնէր, Արտեմիս կամացուկ մը հեռացաւ դէպի տնկանոցին լոյսը ։

— Շատ տխուր բան մ'եղած պէտք է լինի ձեզ համար, Պարո՛ն, ըսաւ Տիկին Հանրիէթ Ռուշ … մը լռութենէ յետոյ, այդպէս առանձին ապրիլ ։ Հարկաւ շատ կը ձանձրանայք ։

— Ո՛չ, պատասխանեց Մաքսիմիլիէն ժպտելով ։

— Քաջասրտութիւն է ։

— Ամենևին. ես բնաւ արժանիք չունիմ այդ մասին ։ Ուրիշներու հետ եղած ժամանակ երբեմն ձանձրացած եմ, բայց ես ինձ հետ մինակ եղած ժամանակ երբէք ։

— Ուրեմն ընտանիք չունի՞ք ։

Բազէի թռիչքին պէս արագ ստուեր մը անցաւ Մաքսիմիլիէնի ճակտին վրայէն ։

— Գուցէ անխոհեմութիւն է ըրածս, բայց ես դըժուարաւ կը հաւատամ, որ դուք կարենաք կատարելապէս երջանիկ լինիլ այդ հեռաւոր արշաւանաց մէջ ։ Անհնարին է որ ձեզ պէս մարդ մը Փրանսայի հետ կապուած չլինի աւելի ամուր և աւելի քաղցր կապով ։ Անկեղծ եղէք, ճշմարի՞տ է ։

Փարիզցի մը պիտի զարմանար այս հարցման վրայ, որ ոչ միայն տարօրինակ, այլ և անպատեհ էր ։ Մաքսիմիլիէն, հոգածութեան փորձ մը միայն համարեցաւ, և ժպտելով.

— Յոյժ ծաղրելի պիտի երեւիմ ձեզ, Տիկին, ըսաւ. բայց այդ ձեր ըսած կապերն երբէք գոյութիւն չունեցան ինձ համար. Ես քիչ մ'իբր վայրենի մեծցայ Պըրթայնի մէջ, մեծ հօրս քով, որ խստակրօն ծերունի մ'էր, գլխէն մեծամեծ վիշտեր անցած. Զիս իւր տխուր կենաց մէջ մեծցուց ։ Երբոր չափահաս եղայ, աշխարհի մէջ նետուեցայ սիրահար գիտականին, արկածներու հետամուտ, վրանի տակ պառկելով, հրացանը քովս. կը հաւնիք որ չէի կրնար կարեւորութիւն ընծայել պատահական կեղակարծ սէրերու ։

Բոց մ'անցաւ Հանրիէթի աչերուն մէջէն ։

— Բայց վերջապէս, ըսաւ սա, ձեր հասակին մէջ եղող մարդ մը սիրել և սիրուիլ կուզէ. Դուք յաջողութիւն ձեռք բերած, փառք վաստկած էք. Շատ չանցած՝ պիտի տեսնէք թէ այդ ադամանդները կեղծ են, և թէ ոչինչ կրնայ հաւասարիլ իրարու կըթնող երկու սիրտերու արբեցութեան. Ես իրաւունք ունիմ այսպէս խօսելու. իմ ամուսինս, որ ինձմէ շատ աւելի տարեց է, կրնար հայրս լինիլ. Շատ անգամ կ'ըսեմ ես ինձ թէ բոլոր հարստութիւնս և կենացս տասն տարին կուտամ, որպէս զի սիրոյ երկնային սըրտայուզութիւնը գոնէ վայրկեան մը ճանչեմ ։

Հանրիէթ իւր այս փոքրիկ նուագը մեծ ճարտարութեամբ ծախեց. ամեն երանգներ կը գտնուէին անոր մէջ. իւր սովորական ներդաշնակ ձայնին տեղ այս անգամ պաշտելի սխալութիւն մը կեղծեց. Մաքսիմիլիէն նեղքին յուզում մ'զգաց, այս կին զինքը կը հանդստացնէր այն թեթեւամիտ փարիզուհիներէն, որ իւր գալէն ի վեր իւր դէմ կ'ելնէին. Եթէ զգ… ցած լինէր ի ճշմարտութիւնն այս ամուսնոյն վրայ, «Հանրիէթէն շատ աւելի տարեց էր, և կրնար անոր հայրը լինիլ» ։ Կենդանութեանը ժամանակ երսուն հինգ տարեկան գեղեցիկ մարդ մ'էր, լայն ուսերով և յոյժ քիչ պղատոնական բնաւորութեամբ. Հանրիէթ տեսաւ իւր արտադրած ազդեցութիւնն, և իբր … տար ռազմագէտ՝ չհամարձակեցաւ յառաջ վարել իր յաջողութիւնը, վախնալով որ վտանգի մէջ կը ձգէ …

— Կը հաճի՞ք ձեր թեւն ընծայել ինձ, … Բարեկամուհիներէս մին կը կոչէ զիս. երկու… օրը տանս եմ, բայց ուրիշ ամեն օր ալ հոն եմ մինչև ժամ 3, և ուրախ պիտի լինիմ եթէ յիշէք ։

Մաքսիմիլիէն զարմացած և միանգամայն … պուրուած՝ հնազանդեցաւ ։ Երկարօրէն տեսէն … յեցաւ և մրմնջեց ։

— Գեղեցիկ է . . . .

Պարահանդէսը կը շարունակէր՝ առանց նշանաւոր … միջադէպի. Միայն կը նշմարուէր, որ Տիկին Մո… ինքզինք զսպելուն հակառակ, շատ կը տառապէր … կարծես թէ ինքզինք զբօսցնելու կ'աշխատէր. … մոլեգին կը նայէր, որ վերջապէս կը խօսէր Ար… միսի հետ ։ Այն ժամանակ դառն սարսուռ մը … կ'ծկէր լքեալ տարփուհւոյն երեսն. Իւր այտերը … կոյ սնգոյրին տակ կը դեղնէր. Պ. Թանօրէ … ինքզինք զսպելու փորձ ունէր. Նշանածին գեղեցկ… թիւնը զինք կ'զգլխէր. Այդ հասուն և ինքզինք … կառավարել գիտցող մարդը սրտին մէջ երիտասարդական արեան աւիւն ունէր. Շլացմունք կուգ… իւր վրայ երբոր կ'ըսէր ինքնիրեն.

«Այս պայծառադէմ կոյսն իմս է, այս ճկուն … մինն իմ սեփականութիւնս պիտի լինի. այս անմեղ … չըթունքն ես պիտի համբուրեմ. այս սրտին մէջ … պիտի սէր արթնցնեմ ։»

(Շարունակելի)

տատութեան գահուն Օսմանեան վեհապետութեան։ Ժողովուրդն ամէններով մասնակցեցաւ սոյն բարեմաղթութեանց։

* * *

փետր. 24ին քաղաքիս Հայ երիտասարդք Մուշեղեան եւ Հայկազնեան վարժարանաց մէջ չքնաղապէս տօնեցին Ս. Վարդանանց տարեդարձի հանդէսն։

Մուշեղեան վարժարանի մէջ տրըւած հանդէսն սկսաւ, ընդ նախագահութեամբ Առաջնորդ Ս. Հօր եւ ի ներկայութեան 400 ազգայնոց. հանդիսին կարգադիր անդամներէն վ.տեան էֆ. Զիլալեան՝ Մարց դաստիարակութեան եւ պաշտօնին վրայ, Սարգիս էֆ. Թիւֆէնկճեան եւ Նազարէթ էֆ. Քիպարեան օրուան հանդիսին վերաբերեալ մէյմէկ նիւթերու վրայ ճառախօսեցին. ի ձայն նուագարանի եւ երաժշտաց եւ ծափահարութեան հանդիսականաց օրինաւորապէս կատարուեցաւ սոյն հանդէսն, զոր կնքեց Գեր. Նախագահն իւր հայրական օրհնութեամբն։ Ժողովուրդն 243 1/2 դահեկան նուէր ձգեց յսարանական խմբի գանձանակը ի պէտս ընկերութեան, եւ դիմեց երկրորդ հանդիսավայրն ի Հայկազնեան վարժարան։ Դարձեալ նախագահութեամբ Առաջնորդ Ս. Հօր սկսաւ սոյն հանդէսն ալ. նախ Հայկազնեան վարժարանի հիմնադիր Յ. Յակովբեան, իբրեւ էական պայման ազգային գոյութեան, մայրենի լեզուի մշակութեան անհրաժեշտ պէտքին եւ հայ ազգայնոց խնամով ուսուցման հարկաւորութեանը վրայ պնդելով խօսեցաւ։ Ճառեր արտասանուեցան յառաջադէմ աշակերտաց կողմէ։

Հանդէսն փակուելու վրայ էր, տեղւոյս կառավարութեան կողմէն ոստիկան մը ներկայացաւ Առաջնորդ Հօր իմացնելու համար թէ, վսեմ. կառավարիչն լուր առած (°.) ըլլալով նոյն իրիկունը թատերգութեան մը ներկայացման պատրաստութեան վրայ, կարգիլու այդ խաղն։ Գեր. Նախագահն անմիջապէս պատասխանեց թէ այդպէս բան չկայ։

Ժողովուրդը գոհ ըլլալով այս երկրորդական հանդէսէն ալ, կարգադիր Հայկազնեան ընթերցասիրաց ընկերութեան գանձանակին 140 դահեկան նըւէր ընծայեց եւ մեկնեցաւ։

* * *

Տեղւոյս Բողոքականաց դասատու Սարգիս էֆ. Թիւֆէնկճեան՝ որ Քարբերդի Արմենիան գօլէճի աշակերտներէն է, իւր ազգասէր բնաւորութեամբը չկրնալով համաձայնիլ տեղւոյս Միսիոնար Մ. Ֆէրլի խստութեանց հետ, հրաժարեցաւ պաշտօնէն, եւ հիմա քաղաքիս մէջ առանձին սենեակ մը բացած է մի քանի Լուսաւորչական պատանեաց Անգլիարէն ուսուցանելով, եւ կը պատրաստէ անոնց հետ յառաջիկայ Մայիս ամսոյ մէջ Ամերիկա ճանապարհորդելու։ Այս պատճառաւ Բողոքականաց վարժարանը ակարացաւ հօս։

* * *

Օսմանեան Թղթատարութիւնը ասկէց կիրակի ճամբով ի Կ. Պոլիս 8 օրն անգամ մը պայուսակ ղրկելու սովորութիւն ունենալով, տեղացի վաճառականք իրենց նամակներն ու ծրարներն Ցոյն կամ Տաճիկ ջորեպանաց միջոցաւ կը յղեն ցարդ ի Կիրասոն։ Հեռագրատան գլխաւոր պաշտօնեայն տեղւոյս վաճառականաց անդրօշմ նամակները բռնելով, թէ՛ նամակի տէրերն եւ թէ՛ ջորեպաններն խիստ տուգանաց կը դատապարտէ. 8 օրէ ի վեր խեղճ ջորեպան մը կը հեծէ ի բանտի, եւ վերջապէս մասնաւորաց կամ ընդհանուրին այսպէս ծանր վնասներ կրելէն տեսնելով հանդերձ ոչ ոք կը խորհի այս մասին կարգադրութեան մը ձեռնարկել։

Տեղւոյս վաճառականք, որ մեծաւ մասամբ Հայերէ կը բաղկանան, մեծ խոհեմութիւն մը ըրած կըլլան եթէ միանալով կառավարութեան դիմեն եւ Թղթատարութեան կանոնաւորութեան մասին խնդիր կամ դիտողութիւն ընեն ու համաձայնութիւն գոյացընեն. զի ուր որ կանոնաւոր թղթակցական յարաբերութիւն չը կայ, անդ վաճառականութիւնն ոչինչ է։

* * *

Գաւառիս բերքերուն եւ գործերուն նուազութեան պատճառաւ, այս տարի աղքատաց եւ մուրացողաց թիւն չատցաւ. գործելու կարող մարդիկ առաջնորդարան կը թափին հաց կուզեն, փողոցներն արտասուոր կերպով, չափահաս եւ անչափահաս, գաղթական եւ բնիկ մուրացողներով լի են. սոսկալի անկում մը, քայքայում մը սկըսած է բնակչաց ընկերական վ ճակին մէջ, եւ հետզհետէ այս կազմալուծական փրուին ահաւոր երեւոյթ մը կառնու ի գաւառս։

ԳՐԱԿԱՆ

—o—

ՀՐԵՇՏԱԿ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿ

Նըշողազարդ հըրեշտակ ոք ի կոխ կայր
Օրօրոցիւ մանկան միոյ ի խոնարհ.
Զիւր գէմս ի նմա ճշգիւ իմըն նըկատէր
Ցակմնակիտ որպէս յալիս ջուրց ազբեր։ —
Շընորհալի մանկիկ, որ ինձ նըմանիս,
Ասէր ցընա, ե՛կ օն, աղէ, եկ ընդ իս.
Եկ մօտ առ իս, և տացեն մեզ երանի,
Զի յերկրի աստ չէ մընալ քեզ արժանի։
Զի խնդութիւն չեհաս աստէն ի կատար,
Ի հաճոյս իւր տառապի ոք աստ խայտալ.
Ուրախութիւնք մարդոյ փոխին դառըն ի վիշտ,
Եւ զհեշտութեանց գնան հառաչանք ըզհետ միշտ։
Ահ և երկիւղ ունին ըզքեզ ի տօնի,
Անդորրաւէտ և խաղաղ չէք քեզ օր մի
Որ ըզվաղըն անվիշտ անքոյթ պահպանէ
Ի մըըրկաց խաւարային բացխմանէ։
Եւ զի՞նչ, աղէ. է՞ր անձկութիւնք և ալտ
Խաթարեսցեն զամբիծ ճակատըդ յաւէտ.
Ի հեծեծանս և յարտասուս դառանորակ
Ա՛ւ ի՞նչ մթասցին աչկունք քոյին կապուտակ։
Ո՛չ. ի թեւս իմ յանհաջնութեան դաշտորայս
Թռուցեալ ընդ իս սըրանայցես զաւյանքաւս.
Շընորհեսցէ քեզ Տէրութիւն երկնային
Զաւուրս զոր դու կելոց էիր տակաւին։
Մի՛ ումեք մի յորոց բնակիէն ի քում տան
Լիցի զգենուլ հանդերձ սըգոյ արտամական.
Ընկալցին զայս ըզօրն վերջին ժամ քոյին
Որպէս զիարդ ըզվայրկեան քո զառաջին։
Մի՛ անդ ճակատ յըստուերս ամպոց ծածկեսցի,
Եւ մի՛ ինչ անդ ցուցցէ զխորհուրդ սեաւ շիրմի.
Ցորժամ իցեն սուրբ, որպիսի քոյին տիք,
Ժամ յետին է վախճանի յոյժ գեղեցիկ։—
Ի կատարել բանիցս՝ անդէն զըսպիտակ
Շարժեալ ըզթեւս իւր սըլացաւ հըրեշտակ
Անդր ի բաց յաւէրժական ի կայանս . . . . —
Հէ՞ք մայր, ոչ եւս որդի քոյին է ի կեանս։

ԲԸԳՈՒԼ — Հան ի Հայ Գ.

ՉՐՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Տփղիսի Մեղու Հայաստանի լըրագրին մարտ 6 թուոյն մէջ Պ. Գրիգոր Նիկողոսեան, որ տակաւին մայրաքաղաքս կը գտնուի, ամենացեխոտ լեզուով մը նամակ մը հըրատարակած էր ընդդէմ հանրածանօթ պատուաւոր բժիշկ Տօքթօր Տ. Փէշտիմալճեանի, որոյ հետ ունեցած մէկ հետաքըքրաշարժ որչափ ծիծաղելի գործն արդէն գիտեն մեր ընթերցողք։ Պ.Գր. Նիկողոսեան, որ մարդ նախատելու աննախանձելի արուեստին մէջ մեծամեծ յառաջդիմութիւններ ըրած է, այդ չորս սիւնակ նամակով ամեն տեսակ հայհոյից բացատրութիւններ գործածած էր Տօքթօր Փէշտիմալճեանի դէմ, և մանաւանդ ուշադրութիւն ըրած էր որ իր գրպարտութիւնք որչափ տուանարկիչ, նոյնչափ անհիմն բաներ լինին։ Տօքթօր Փէշտիմալճեան մայրաքաղաքիս Թուական հիւպատոսարանի դատարանին առջեւ դատ բացաւ Պ. Գր. Նիկողոսեանի դէմ։ Թնդանօթաձիգ սպային դատապարտութիւնն ստոյգ էր, բայց պատուաւոր բարեկամներ ոմանք Պ. Գր. Նիկողոսեանի խնդրանօք միջնորդելով, հաճեցուցած են յարգելի Տօքթօրն, որ իւր դատէն ետ կենայ, ներկայելով յետս կոչման գիր մը, զոր Թնդանօթաձիգ սպայն գրած և հիւպատոսարանի իշխանութեանց առջեւ ստորագրած է։ Արդարութեան պարտք մ'է յայտնել թէ Մեղուն ալ յիշեալ թշնամալիր նամակը հրատարակած էր մի միայն իբրեւ նկարագիր մը Պ. Գր. Նիկողոսեանի ոգւոյն, և ո՛չ թէ իբրեւ լուրջ գրութիւն, ինչպէս յատուկ յօդուածով մը բացատրած է։

Կը յուսանք թէ Պ. Գր. Նիկողոսեան պիտի գիտնայ պէտք եղած օգուտը քաղել այս դասէն, որ պատուոյ զգացում կրող ամեն հրապարակախօսի համար՝ բաւական սուղ գնուած պէտք է լինի, և թէ յետ այսորիկ քիչ մը խնամ պիտի տանի իւր գրչին խաղալիկ չընելու յարգելի անձնականութեանց պատիւը։

Ահաւասիկ այս առթիւ Պ. Գր. Նիկողոսեանի եւ Տօքթ. Փէշտիմալճեանի միջեւ փոխանակուած թղթակցութիւնը։

Մեծ. Պ. Փէշթիմալճեան.

"Մեղու Հայաստանի" մարտ 6 համարի մէջ մի յօդուած էր հրատարակված իմ ստորագրութեամբ "Արձագանքի" Պոլսի թղթակցի դէմ։ Այդ յօդուածի մէջ, լսածիս համեմատ, ոմանք Ձեր անձին վերաբերելու հիմունքներ կը գտնեն չարամտութեամբ։ Գալով ինձ, Մեծապատիւ Պարոն, թո՛ղ այն, որ վերոյիշեալ յօդուածը գրած եմ ցասման բուռն տպաւորութեան տակ, գրգռված լինելով "Արձագանքի" թղթակցի եռամեայ անիրաւ յարձակմունքներից, Ձեզ վերաբերեալ ոչինչ նպատակ չեմ ունեցած այդ յօդուածի մէջ (*)։ Ընդհակառակն, թէպէտ և վերջին ժամանակները ոմանք խօսք խառնած են մեր մէջ, բայց այդ ամեն ճիգերը չկարողացան բնաւ վնասել իմ այն յարգանաց, որ տածած եմ միշտ դէպի Ձեզ, որ Պոլսոյ պատուաւոր դերձաստաններից մէկին կը վերաբերիք և միշտ նշանաւոր եղած էք Ձեր գործոն ազգասիրութեամբ և անշահախնդիր պարկեշտութեամբ։ Սիրելի է ինձ այս առմենը յայտնել Ձեզ, մանաւանդ որ պանդխտութեանս օրերի մէջ Ձեր Թանկագին բարեկամութիւնը վայելելու բաւականութիւնն եմ ունեցած երկար ամիսներ։ Ուստի, յիշեալ յօդուածիս պարունակութեանց ո՛չ մի կէտը Ձեր անձին չվերաբերելով, ի սրտէ կը ցաւիմ, որ չարամիտ բանսարկուներ տարբեր մեկնութիւն տուած են նորան, Ձեզ և ինձ միշտ պատճառելու բացայայտ գիտաւորութեամբ։ Եւ ահա այս անկեղծ բացատրութիւնները Ձեզ տալով ամենայն արդարութեամբ, եմ ու պիտի մնամ միշտ Ձեր ընտիր յատկութեանց սիրող և յարգող

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Յ. Գ. Ազատ էք հրատարակութեան տալ այս; եթէ միայն հարկ կը տեսնէք։

31 մարտ 1883
Կ. Պոլիս.

(*) Պ. Գր. Նիկողոսեան իւր նամակին մէջ «փէշտիմալով ծածկուած բժիշկի» մը վրայ խօսած էր, որոյ հայրն է «Խասգիւղցի Սահակ անուն թաղականը»։ «Մեղուն» կը յայտնէ թէ Տօքթ. Փէշտիմալճեանն է այս անձն, ինչպէս ամեն ոք կրնայ գուշակել։

Տօքթէօր Փէշտիմալճեան հետեւեալ կերպով պատասխանած է Պ. Գրիգոր Նիկողոսեանի վերոգրեալ գրութեան.

Ստացայ ձեր այսօրեայ թուականով նամակն զոր բերին ինձ Պարոնայք Մ. Զերազ և Պ. Սրապեան։ Այն գանգատն զոր ըրել էի հիւպատոսարանին՝ ուրիշ նպատակ չունէր՝ եթէ ոչ բաւարարութիւն ըստանալ Մեղու Հայաստանի մարտ 6 ի համարի մէջ ձեր ստորագրութեամբ հրատարակուած մի յօդուածի նկատմամբ, որոյ վատահամբաւիչ ակնարկութիւնք իմ դէմ ուղղուած էին ըստ ոմանց։

Այժմ որ ձեր նամակաւ կը յայտարարէք թէ սոյն յօդուածի մէջ բնաւ դիտաւորութիւն չէք ունեցել իմ անձնաւորութեան դէմ որ և է ակնարկութիւն ընել, ես եւս մի պատճառ չունիմ պնդելու իմ դատի վրայ։ Կը մնայ ինձ մաղթել որ այն բանսարկուներն որոց կ'ակնարկէք՝ այլ եւս չկարողանան այսպիսի անախորժելի կացութեանց թելադիր լինել։ Մնամ ձեզ բարեացակամ

Տ. ՓԷՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ

31 մարտ 1883
Բէրա.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

—o—

Ա[illegible]. — Բնախօսներէն ոմանք մեծ կարեւորութիւն կուտան խոտակեր կենդանեաց կերած հողին ու աւազին։ Այս բնախօսք կը կարծեն թէ աւազն և հողը մարսողութեան վրայ մեքենապէս կ'ազդեն՝ ստամոքսին մէջ գտնուած կերակուրներն աւելի ծակոտ և հեռեւտարր ստամոքսի հիւթերէն ներգործուելու աւելի ընդունակ ընելով։ Ցայտնի է թէ հաւերն և թռչնոց մեծ մասը չեն կարող մարսել եթէ իրենց կերած գարեհատերուն հետ աւազ չխառնեն։ Մի քանի բժիշկք խորհած են որ աւազը մարդուն մարսողութեան վրայ ալ նմանօրինակ ազդեցութիւն մը կրնայ ունենալ և այս նըկատմամբ փորձեր տեղի ունեցած են։ Քանի մը տարի առաջ Գերմանացի բժիշկ մ'առաջարկած է որ դժուարամարսութիւնը դարմանելու համար կերակրոց մէջ ծեծած ապակի խառնել։ Ծեծած ապակի ըսելով ապակիի կտորուանք հասկընալու չէ, այլ ալիւրի նման փոշիացած ապակի մը որ չատ նուրբ աւազի համարժէք է։ Յիշեալ բըժիշկն այս դարմանով չատ նշանաւոր յաջողութիւններ ունեցած է։

Ամերիկացի բժիշկ մը վերոյիշեալ հիւանդութեան համար չատ մանր աւազ կ'առաջարկէ, և այս մասին Ամերիկայի Մէտիքըլ Բրէս լըրագիրն հետեւեալը կը գրէ.

"Պ. Բօբ Պարրօ մեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ պարզ և նոր դեղի մը վրայ դժուարամարսութիւնը դարմանելու համար։ Կ'ըսէ մեզ. Կը ճանաչէք անշուշտ համբաւաւոր Վէպ Պարպըրը։ Ամօթ է Վէպ Պարպըրը չճանչնալ։ Ահա այս անձն առողջացաւ դժուարամարսութենէ՝ աւազ ուտելով, գետերու հասարակ աւազ։ Հաւերն աւազ կ'ուտեն մարսելու համար և Վէպ Պարպըր ըսաւ ինքնիրեն թէ ինչո՞ւ մարդիկ նոյն բանը չընէին մի և նոյն արդիւնքն յառաջ բերելու համար։ Ամեն օր իւր աւազի որոշեալ չափը կ'ուտէ և բոլորովին առողջացած է։ Անտէրըղի դատաւորն աւազով ծախսաճաշելու սովորութիւնն ունի և ստամոքսը լաւ կը գործէ։

"Ստամոքսի հիւանդութիւններն աւազով դարմանելու գրութիւնը թերեւս երկթալով պիտի ընդհանըրանայ և քանի մը տարիէն բժիշկներն իրենց հիւանդներն այս կամ այն գետեզրը պիտի ղրկեն աւազով բուժում (քիւռ տը սապլը) ընելու համար, ինչպէս որ խաղողով բուժում (քիւռ տը րէզէն) ընել կուտան։"

—

ԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻՈՑ
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

—=—

(Շարունակութիւն)

—

Ֆրանսայի Հնդկական ընկերութեան առաջին հիմնադիրն եղաւ Ռիշլիէօ։ Բայց նա իւր նախնական այժն սպառած էր Մադակասքարը՝ Ֆրանսական գաղթականութիւն մ'ընելու ապարդիւն ձեռնարկին մէջ։ Ուստի երկրորդ մը պէտք էր նոր ոյժերով և լաւ կազմակերպեալ, զոր Քօլպէռ (*) հիմնեց 1664ին որ Հնդկաստան՝ Ֆրանսական գաղթականութեանց հիմնադիրն եղաւ։ Ֆրանսա ալ իւր նախնական դժուարութեանց բաժինն ունեցաւ։ Բայց վերջապէս յաջողեցաւ մի քանի կայաններ հաստատել անդ, և ի մասնաւորի զՓօնտիչէրի, որ՝ ի շնորհս իւր Մարթէն կառավարչին՝ բարձրագոյն բարօրութեան հասաւ։ Ընկերութիւնն լուրջ խնամ տարաւ նմանապէս վերջին քաղաքին, այնպէս որ Մորիս առեւտուրն մէջ մեծ կարեւորութիւն ստացաւ և իւր դրացի Անգլիական վաճառատեղիները մեծապէս գերազանցեց։ Նոյնպէս Շանտէրնակոր, որ հիմնուած էր 1730ին, կալկաթայի [illegible] արձաւ և սկսաւ Անգլիական վաճառանոցաց հետ մրցիլ։ Այս վերջին Ֆրանսական քաղաքին կառավարիչն էր այն ատեն՝ Տիւբլէքս։ Այս [illegible] մինչեւ այն ատեն [illegible] ցած յիշեալ վաճառատեղին՝ առեւտրական ընդարձակ յարաբերութեանց կեդրոն դարձուց։ Տիւ-

(*) Լուդովիկոս ԺԴի պետական անուն նշանաւոր մարդը։

չատակութեան արժանի է նաեւ Պուռտօնէ, այն վարչային կազմուորութեամբք՝ զորս ներմուծեց ի Պուրպօն և Ֆրանսական այլ կղզեաց մէջ։

Երկու ազգաց ընկերութիւնք դէմ առ դէմ կը գտնուէին թէեւ, սակայն մինչեւ այն ատեն առեւտրական պայքար միայն կը մղէին։ Նոր դէպք մը — Աւստրիական գահուն յաջորդութեան պատերազմին՝ Անգլիոյ միջամտութիւնը — ի Հնդկաստան աւելի արիւնահեղ պատերազմի մը պատճառ պիտի լինէր։

Տիւբլէքս, Հնդկաստանի Ֆրանսական կալուածոց ընդհ. կառավարիչ կարգուած էր։ Բօնտիչէրի. Մադրասի պէս, այն ատեն Քառնաթիքի իշխանութեան մէջ կը գտնուէր որ Տէքքանի գաւառին ամենէն կարեւոր նահանգներէն մին էր, և որու Նապապն (Հնդիկ իշխան), Թանճօրի և Թրիչինոբլիի Հնդիկ կուսակալաց վրայ վեհապետական իրաւունքներ կը վարէր։ Տիւբլէքս, իւր ճամբան արտասովոր մի առնորդ ու երկդիմի քաղաքականութեամբ։ Նախ, խորհուրդ տուաւ Նապապին որպէս զի արգիլէ Ֆրանսացւոց ու Անգլիացւոց՝ իւր երկրին մէջ որ և է թշնամական գործ մ'ընել։

Պուռտօնէ՝ Անգլիական նաւատորմ մը ցրուելէ վերջ՝ Բօնտիչէրիի առաջ կը հասնէր։ Տիւբլէքս՝ խնդրեց իրմէ որ Մադրասն ալ պաշարէ։ Արդարեւ՝ Անգլիական այս վաճառաշահ քաղաք, չորս օրուան մէջ անձնատուր եղաւ։ Սակայն քիչ մը վերջ, Ֆրանսայի ծովակալը մի դաշնադրութեամբ, Մադրասը վերըստին Անգլիոյ թողուց 9,000,000 Ֆրանք միա՛յն պատերազմական տուգանք մ'առնելով։

Այս դաշնադրութիւնը՝ Պուռտօնէի կրած բոլոր դժբաղդութեանց միակ պատճառն եղաւ։ Իւր սոսկալի Տիւբլէքս, ո՛չ միայն չվաւերացուց յիշեալ դաշնադրութիւնն, այլ և, Մադրասի պաշտպաններն իբր յանցապարտ ի Բօնտիչէրի ուղարկեց։ Ֆրանսա ետ կոչեց զՊուռտօնէ, ուր բանտարկուեցաւ երկար ատեն և կնքեց իւր կեանք՝ ցաւօք և հեծութեամբ։

Քառնաթիքի Նապապն, Տիւբլէքսի այս դաւաճանութեան դէմ զայրանալով՝ Անգլիացւոց կողմն բռնեց։ Ի սկզբան Ֆրանսացիք նորա բանակը ցիր ու ցան ըրին։ Սակայն նոյն պահուն, Անգլիացիք նորանոր զօրութիւններ ընդունելով՝ ստիպեցին զՖրանսացիս ի Բօնտիչէրի քաշուիլ։ Հոն այնպիսի դիւցազնական արիութիւն մը ցոյց տըւաւ Տիւբլէքս, որ թշնամին պարտաւորեցաւ հեռանալ։ Այս պաշտպանութիւն և այս առաջին կարգի յաջողութիւնք, Ֆրանսական զինուց պատիւն բարձրացուցին, և նոյն ինքն Տիւբլէքս ա՛յնպիսի մեծ համբաւ ստացաւ Մոնկօլ թագաւորաց քով, որմէ արդարեւ կըցաւ արժանապէս օգտիլ։

1748ին Էքս-լա-Շափէլի մէջ կընքուած դաշնագիրն՝ Ֆրանսայի և Անգլիոյ մէջ խաղաղութիւն հաստատելով, կը տրամադրէր նաեւ՝ Հնդկաստանի Եւրոպական կալուածներն՝ պատերազմէն առջի վիճակին վերածել։ Սակայն երկու ընկերութեանց ներկայացուցիչք՝ այսպիսի որոշում մը յարգող մարդիկ չէին։ Ուստի առանց զէնքերնին վար դնելու պատերազմը շարունակեցին, առերեւոյթս իրենց դաշնակից Հընդիկ իշխանաց ապստամբական շարժումները խնդրելու պատրուակաւ։

Այս պատերազմունք երկու կարեւոր երկիրներու համար էին, մին Հայտէրապատի ընդարձակ նահանգը, որու կ'իշխէր Նիզամ-էլ-Միւլք, իսկ միւսն՝ Առքօթի իշխանութիւնը։

Տէքքանի իշխանը՝ Նիզամ-էլ Միւլք՝ մեռած էր քիչ մը վերջ։ Որդին չկարողացաւ իւր հայրենի ժառանգութեան տիրանալ. զի Մուզաֆֆէր-Սինկ իւր հօրեղբօր որդին, Տիւբլէքսի աջակցութեամբն յաջողեցաւ նորա գահն յափշտակել։ Այսպէս Մուզաֆֆէր ո՛չ միայն Տէքքանի, այլ մինչեւ մէկ ատենեան, Հնդկաստանի ամենէն զօրաւոր իշխաններէն մին իւր անկախութեան ներքեւ կ'առնուր։ Մուզաֆֆէր, ի վարձ Ֆրանսայի զօրավարին մատուցած այս մեծ ծառայութեան, անմիջապէս նորա շնորհեց Բօնտիչէրիի և Քառիքալի(*) շրջակայ ընդարձակ գաւառներն, ինչպէս նաեւ Մազուլիբադամ քաղաքը։

Այս վերջին դէպքերն պատահած միջոցին, Առքօթի Հնդիկ իշխանն՝ Տիւբլէքսի բոլորովին հակառակ դէրը մը բռնած էր։ Ուստի Տիւբլէքս հանեց զՄուզաֆֆէր որպէս զի պաշտօնանկ ընելով յիշեալ իշխանը, նորա տեղ Շանտա—Սահէպն պաշտօնի անցնէ որ Ֆրանսայի շահուց անձնուէր պաշտպան մ'էր։ Անգլիացիք առաջնոյն կողմը բռնեցին, որ սակայն առաջին ճակատամարտին մէջ մեռաւ։ Իւր որդին՝ Մէհէմմէտ—Ալի իւր հօրը վրէժը լուծելու եղաւ, որով երկու ընկերութիւնք Քառնաթիքի մէջ պատերազմը շարունակեցին։—Բաղդը նախ ի նպաստ Ֆրանսայի պաշտպանելոց յաջողեցաւ։ Սակայն յանկարծ պատերազմի դաշտին վրայ նոր դերակատար մ'երեւցաւ—Ռօպէռթ Քլայվ—որ Հնդկաստանի Անգլիական կայսրութեան ճշմարիտ հիմնադիրն եղաւ։ Այս մարդն ի սկզբան պարզ գործակատար մ'էր, ի վերջէ զինուորական ծառայութեան մէջ մըտնելով մեծ համբաւ ստացաւ մանաւանդ Անգլիական ընկերութեան մի արշաւանքին մէջ, որ առ երեւոյթս Թանճօրի գահընկէց Ռաճան վերահաստատել, իսկ բուն պատճառը Քավէռիի վրայ գտնուած Տէվիքոթահ քաղաքն գրաւել էր։

Ռօպէռթ—արագապէս նոր ոգեւորութիւն մը տուաւ ընկերութեան գործառնութեանց։ Շանտա—Սահէպ մեռնելէն յետոյ, Տիւբլէքս՝ ինքզինք նորա յաջորդ անուանեց։ Ամեն ջանք, ամէն զօրաւոր միջոցներ չկարողացան իւր իշխանութիւնն այս գաւառին մէջ հաստատել։ Բայց ուրիշ կողմէ մը բաղդն իրեն կ'յաջողէր։ Մուզաֆֆէր-Սէնկ կը մեռնէր և Տուքքանի Սուպապութիւնն վերստին պատերազմի առիթ կուտար։ Պիւսի զօրապետին յանձնուեցաւ Սալապէթ—Սինկի գահը պաշտպանել որ՝ Նիզամի երրորդ որդին էր։ Պիւսի յաջողեցաւ գունդ մը զօրօք ոչ միայն Հնդիկ իշխանին վեհապետական իշխանութիւնն ապահովել այլ և բովանդակ Տուքքան նորա հպատակեցուց։ Սալապէթ—Սինկ, ի փոխարինութիւն Ֆրանսային առ ինքն մատուցած այս նշանաւոր ծառայութեան, նորանոր երկիրներ շնորհեց նմա, ինչպէս Սիռքառսի միջոցը գտնուած ընդարձակ գաւառները, նոյնպէս Տէքքանի մէջ այլ և այլ երկիրներ, ի մի բան, բացի Անգլիացւոց կալուածներէն, Ֆրանսացիք Ասիոյ այս ընդարձակ թերակղզւոյն տէր էին, զի բնիկ իշխաններն անգամ իրենց բացարձակ տիրապետութեան տակ առին։

(*) Արեւել. Հնդկաստանի մէջ Քօռօմանտէլի վրայ. — Կալ. Ֆրնս.

Ահա այս պահուն էր որ Ֆրանսա պիտի կարենար մի քանի տարուան մէջ Հնդկաստանի աշխարհակալութեան գործն ի կատար հանել։ Սակայն Ֆրանսա չկրցաւ օգուտ քաղել իւր նպաստաւոր դիրքէն։ Մեծ սխալ մը գործեց, այն էր — այս երկիրը կառավարող մարդ ու օրէնք չ'պատրաստելը, որով մէկ հարուածով այնքան մեծամեծ զոհողութեամբ ձեռք բերած յաջողութեանցն հետ՝ մարեցաւ նաեւ ապագայի ամեն ակնկալութիւն։— Տիւբլէքս թշնամի ու նախանձորդներ ունեցած էր, որոց մանաւանդ Ֆրանսա կոչուեցաւ և Պուռտօնէի նման՝ առանց դատուելու՝ մեռաւ վերջին թշուառութեան մէջ։ 1754ին Տիւբլէքսի յաջորդ կարգուեցաւ կօտէօ որ անմիջապէս Անգլիացւոց հետ դաշնագիր մը կնքեց, որոյ զօրութեամբ իւրաքանչիւր ընկերութիւն՝ պատերազմէն առջի սահմանն պիտի ունենար։ Ֆրանսացիք՝ Անգլիացւոց հետ պիտի բաժնէին այն ամեն երկիրներ՝ զորս Հնդիկ իշխաններն իրենց թողած էին։ Նոյնպէս արգիլեալ էր երկու ընկերութեանց երկրակալութեան ձեռնարկել և Հնդիկ իշխանաց ներքին գործոց միջամտել։

(Շարունակելի)

ԳՐ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

La publicité de l'étranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantinople Karakeuy Déirmen Han

Զինուորական երաժշտութեան փոփոխութեան մէջ. — Զինուորական նուագարանք նախընթաց տարիներու պէս փարիզի ծառաստաններուն և հասարակաց պարտէզներուն մէջ նուագել պիտի ըսկըսին ։

Այս տարի կառավարութեան հրամանաւ զինուորական երաժըշտաց խումբ մը շաբաթը մէկ անգամ եւրոպական ժամն երեքէն չորս փարիզի երեք մեծ հիւանդանոցներուն մէջ հիւանդաց համար պիտի նուագէ ։

Այս որոշումները զինուորական հիւանդանոցներուն բժշկապետին խնդրանաց վրայ տրուեցան ։ Կը յուսացուի որ հիւանդ զօրականաց երաժշտութենէ զգացած հաճոյքն իրենց առողջանալուն մեծապէս պիտի նպաստէ և իրենց ապաքինութիւնը պիտի փութացնէ ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս մեծաւ շնորհակալութեամբ կը փութայ հրատարակել ձեր լրագրոյն միջոցաւ մայիս ամսոյ նուիրատուաց ցանկը ։

	Ղրշ.
Իւսուֆոյ դեսպանատունն՝ տրուած բարեգործական հանդիսի մը առթիւ գոյացեալ հասոյթէն մի մասն՝ զոր ստացաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք հօր միջոցաւ 62 Օսմ. լիրա	6696
Օսմ. կայս. Պանքայէն ձեռամբ Սվաճեան Կարապետ էֆէնտիի 30 Օսմ. լիրա	3240
Թօբհանէյի Պէյլէկ հացագործներէ ձեռամբ Պ. Յովհաննէս Գ. Զալըքեանի	230
Սամաթիոյ պատ. Խնամատար Միութենէ ձեռամբ Կարապետեան Միհրան էֆէնտիի	200
Մեծ. Տեարք	
Սիմէոն Խանչերեան	108
Յակոբ Սասմպօլլուեան	108
Մանուկ Արգլեան	54
Յակոբ Մարտիկեան	54
Յարութիւն Խանճեան	50
Մկրտիչ Ուզունեան	40
Կեսարացի Կարապետ Թիւրապեան	40
Ի գումարու Տիգրան Յարութիւնեանի սրճարանէ հացագին փետրուար ամսոյ	20
	10840

Սարգիս էֆ. Թաշճեան՝ 32 Օսմ. ոսկւոյ արժողութեամբ կտաւ գործելոյ մեքենայ մը ։

Տրապիզոնի վիճակին բարեխնամ Առաջնորդ Գեր. Տ. Մատթէոս Արքեպիսկոպոս Նազարեանց, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ևս տեղւոյն շրջակայ հայաբնակ գիւղերէն հանգանակելով յուղարկած է 358 հոխայ լուբիա ։

Ռոտոսթոյի պատուարժան Թաղական խորհուրդը ըստ իւր սովորութեան շըրջակայ գիւղերէն հանգանակելով յուղարկած է

700 հոխայ սոխ
93 » պուլկուր
20 » թարխանա
34 » քակլա

Յովհաննէս Քէօսէեան 137 օխա ձիթապտուղ ։

Տօքթ. Գաբրիէլ Նահապետեան 10 օխա թահին հէլվասի ։

Տօքթ. Ստեփան Միսքճեան 8 օխա թահին հէլվասի ։

Ս. Գ. Պարտիզպանեան 300 հատ սիկարի թուղթ ։
Բարեսէր ոմն 9 տուփ սիկարի թուղթ
1 » քար-գրիչ
Բարեսէր ոմն 15 դուզինա մատիտ.
Ասիական պատ. ընկերութիւն «Երկրագունտ» ամսաթերթ մէկ տարեկան ։

Ի դիմաց Հիւանդանոցի Հոգ.
Ատենադպիր — Ատենապետ
Տէր. Կէորկ [illegible] — Մէտ. [illegible]

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ԵՒ ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՔ

Վաճառատունս մինչեւ յառաջիկայ Ս. Զատիկ ամեն օր անխափան բաց պիտի լինի, այսպիսի ժամանակ իւր պատուարժան յաճախորդները գոհացնելու համար ։

Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ
Ալաճա համամ, Քէթէնճիլէր գարուսու, Թիւ 14

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ չայըր ամպարը իչուն միւպայեա օլունաճաղը էվվէլճէ իլան գըլընան նըսֆը Բուղ[illegible] վէ նըսֆը տախըլ Թունա օլարագ 2,000,000 օգգա արփանըն չէրայիթի մուգարրէրէ վէ մէմհուր նիւմունէսի վէճհիլէ պէհէր գըյէյէ ճէտտի սիմ մէճիտիյէ 19 ղրուշ օլարագ, 27 փարայա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ նիհանը րուսմինին օն պրինճի բազար իրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիսի վէրիլէճէկինտէն վէ 12ինճի սալը կիւնի տախի թէքարրիւր իտէն ֆիյաթընտան նիւզամէ պէշ թէնզիլի գապուլ գըլընաճաղընտան իթայա թալիպ օլանլարըն լէվազիմաթը ումումիյէ տայրէսինէ կէլմէլէրի ։

7 Նիսան 1883

ՔԻՒՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք [illegible] կը բանին Լիվերբուլէ և Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրոնթէս	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալճիէրս	3,000	Նուպիա	2,500
Պոթնիա	4,600	Բօլիվիա	5,000
Պարթիա	3,800	Բաթավիա	3 200
Պալմիրա	2,500	Բուլկարիա	3,000
[illegible]	1,200	Սէրվիա	7,800
Սէֆալոնիա	5,000	Սիպէրիա	4,600
Քոտոփաքսի	4,700	Սամարիա	3,000
Շերքասիա	2,000	[illegible]	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիտոն	3,000
Կալապրիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինաքրիա	2,500
Մարաթոն	3,000		

Բալթիք շոգենաւը, նաւապետ Ֆիտլէր, Լիվերբուլէն եկաւ զանազան վաճառքով, եւ ի մօտոյ հոն պիտի վերադառնայ ։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով ։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա ։

ՔԷՅՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
ՇՈԳԵՆԱՒՈՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը բանին ի մէջ Լոնտոնի եւ Արեւելեան Նաւահանգստաց, Սեւ ծովու եւ Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտեսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելք եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները ։

Օտեսա շոգենաւը, նաւապետ Ֆրէտերիքսըն, Լոնտոնէն մեկնեցաւ մարտ 22ին, Աղեքսանդրիա հանդիպելով Կ. Պոլիս գալու համար, հոս կ'սպասուի դէպ ի 20 ներկայ ամսոյ, եւ անմիջապէս Սեւաստոփոլ եւ Թայղան պիտի երթայ ։

Մէտուէյ շոգենաւը, նաւապետ Մորիս, Լոնտոնէն մեկնեցաւ նախորդ ամսոյ 31ին, Մալթա եւ Զմիւռնիա հանդիպելով Կ. Պոլիս գալու համար, հոս կը համնի դէպ ի 20 ներկայ ամսոյ, եւ Դանուբ պիտի երթայ ։

Ճէյմզ Տօոս, շոգենաւը, նաւապետ Հիւկս, Լոնտոնէն մեկնեցաւ ամսոյս 7ին, Մալթա, Սէլանիկ եւ Կ. Պոլիս գալու համար, ուր կը համնի դէպի 25 ներկայ ամսոյ, եւ բեռը պարպելէն յետոյ Պաթում, Բոթի եւ Թայղան պիտի երթայ ուղղակի ։

Լոնտոնի մէջ այժմ բեռ կ'առնուն հետեւեալ շոգենաւք.

[illegible] շոգենաւը, նաւապետ Ճոնս, Կ. Պոլիս եւ Դանուբ երթալու համար ։

[illegible] շոգենաւը, նաւապետ Մագոն, Կ. Պոլիս եւ Օտեսա երթալու համար ։

Ասոնց պիտի հետեւի [illegible] շոգենաւը, նաւապետ [illegible], Կ. Պոլիս, Օտեսա եւ Թայղան երթալու համար ։

[illegible] շոգենաւը, նաւապետ Պոռն, Սէլանիկէն Կ. Պոլիս, Պաթում, Բոթի եւ Թայղան երթալու համար ճամբայ պիտի ելնէ ։

Լոնտոն երթալիք շոգենաւ.

[illegible] շոգենաւը, նաւապետ Թիլմաութ, ուղղակի Լոնտոն պիտի երթայ դէպ ի 24 ներկայ ամսոյ ։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՔԷՅՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
Գործակալք
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլէ ու Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
[illegible]	4,200	[illegible]	3,000
Ֆարոս	4,000	[illegible]	3.000
Օսմանլը	4,000	[illegible]	3,000
Սեւաստոփոլ	3,250	Իպիս	2,600
Թէպէ	3,250	[illegible]	1,700
[illegible]	3,250	[illegible]	800
Նէրօ	3,250	[illegible]	800
Մարէօթիս	3,250	[illegible]	750

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճամբորդներու համար ։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ. Գործակալք

Մէյտանճըգ սօգագ, Պոլիս

կամ առ Պ. ՆԷՎԻԹԸ Է. ՄԱԼԹԱՍ
Թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան,
Վոյվոտա փողոց, Ղալաթա.

Տնօրէնութիւն, Լիվերբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Ստրիդ, Լիվերբուլ.

Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէյրութ	Յ. Բալթազարի
Կ. Պոլիս	Յ. Վ. Ուիթթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

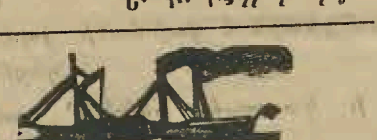

ԲԱԲԱՅԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլէ, Միջերկրականի եւ Օտեսայի մէջ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	
Արարատ	2,500	Ռոճըրս
[illegible]	2,500	Քրուիքշանք
[illegible]	2,500	Ուիլքս
[illegible]	3,500	Մարշ
[illegible]	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այս շոգենաւք կ'ըն ճամփորդներ ալ ունին ։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար ։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց ։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

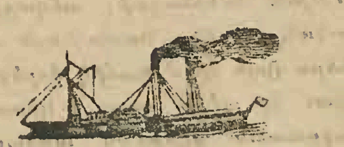

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերբուլէ և Արեւելքի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆլավիան	3,700
[illegible]	2,500	Ֆլորենթեան	3,700
Անատոլեան	2,500	Ֆլորեան	3,700
Արաբեան	2,500	Իպերեան	5,500
Արմէնեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
[illegible]	6,000	Իստրեան	5,500
[illegible]	6,000	[illegible]	2,200
[illegible]	800	[illegible]	2,500
Սարտինեան	2,000	[illegible]	800
[illegible]	700	Օքտաւիա	700
Եգիպտեան	3,700	Պերսեան	3,800
[illegible]	3,700	Վալէնթեան	6,800
[illegible]	3,700	Վէնետեան	6,800

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվերբուլի եւ Պոստընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեռուէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով ։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի ։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւհէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվերբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնտէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման եւ ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլէրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկօրտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուէգօլ եւ ընկ.

Ն. ՊԱՔԷ ԷՆԷ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի եւ [illegible] մէջ կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը ։

Ուղղակի եւ արագ ուղեւորութիւն

Տրապիզոն, Պաթում եւ Փոթի երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ'Աքվիլ որ Ապրիլ 11ին Մարսիլեայէն եւ 18ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի ։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Ժիռոնտ, որ ապրիլ 11ին հոս կ'սպասուի եւ նոյն օրն երեկուան ժամ 4ին վերստին պիտի մեկնի ։

Նաւուղեկի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ԲԸՊՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, թիւ 114

ԿՈՒՆՆԷԹ–ԻՒԼ–ԼՈՒՂԱԹ
ԲԱՌԳԻՐՔ
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ Ի ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

Աշխատասիրութեամբ
Շէվքէթ եւ Մէհմէտ Էֆէնտիներու
Անդամոց Հասարակաց կրթութեան պաշտօնատան Գրաքննութեան սենեկի
Հրատարակիչ Գարբիս [illegible]

Տետր 23րդ

Գին բաժանորդագրութեան Կ. Պոլսոյ համար արծաթ դհկն.	54
Գաւառաց համար » »	74
Իւրաքանչիւր տետրին գինն է	2

Բաժանորդագրութեան տեղին է Արամեան Գրատունը, Կ. Պոլիս, Զագմաճըլար, Յակոբեան խան Թիւ 13,

25րդ տետրէն բաժանորդագրութիւնը պիտի դադրի ։

ԿՈՒԹ ՌԷԺԷՆԷՐԱԹՐԻՍ
ՏՈՔԹԷՕՐ ՍԱՄՈՒԷԼ ԹՈՄՓՍՈՆԻ

Անվրէպ եւ արագ բժշկութիւն այն ամեն հիւանդութեանց, որք հեշտութեանց չարաչար գործածումէ յառաջ կուգան, ինչ հասակի մէջ եւ ի[լի]նի, անկարողութիւն, ամլութիւն, սերմնաթորութիւն, երիկամանց տկարութիւն, ջղաձգութիւն, սրտի բաբախում, ընդհանուր տկարութիւն, ջղային գրգռութիւն, մելամաղձութիւն, տկարութենէ յառաջացեալ գլխու պտոյտ ։

Նմանապէս օգտակար է նուաղման, երկարատեւ ապաքինմանց, եւ մանաւանդ ներքին կազմութիւնը վերանորոգելու, եւ երկար հիւանդութիւններով եւ արեան կորուստով տկարացեալ անձինքը զօրացնելու ։

Խարդախեալներէն զգուշանալու համար շիշերուն վրայ հետեւեալ ստորագրութիւնը պէտք է փնտռել

Որ այս դեղին միակ բաղադրողն է ։

Gelin

Կեդրոնական մթերանոց փարիզ, դեղարան Ժէյլէնի, Ռոշշուար փողոց 38
Կ. Պոլիս, դեղարան Քանզիւք եղբարց ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

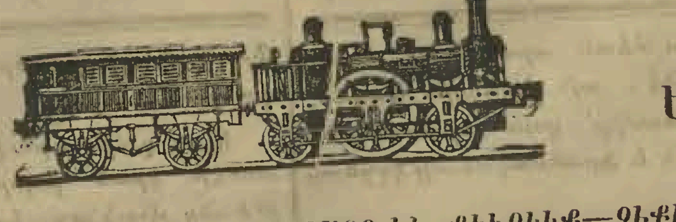

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 1 Ապրիլ (Ն. Տ.) 1883, մինչեւ նոր տնօրէնութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ 0	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38
	Առաւօտ									Իրիկուն										
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Կ. Պոլիս . . . Երթ	6 38	7 15	7 44	8 16	8 47	9 13	10 10	10 35	11	12 1	12 30	1 47	2 23	2 59	3 30	4 4	4 40	5 14	5 50	6 26
Գում-գափու	6 49	7 27	7 54	8 27	8 58	9 24	10 21	10 46	11 11	12 12	12 40	1 58	2 34	3 10	3 41	4 15	4 51	5 25	6 1	6 37
Ենի-գափու	6 53		7 59			9 28	10 26	10 51	11 15	12 17	12 44	2 3	2 38	3 14	3 45	4 19	4 55	5 29	6 6	6 42
Տավշան տաշ	6 56		8 1			9 31	10 29	10 54	11 18	12 20	12 47	2 6	2 41	3 17	3 48	4 22	4 58	5 32	6 9	6 45
Սամաթիա	7		8 5			9 35	10 34	10 58	11 22	12 24	12 51	2 10	2 45	3 21	3 52	4 26	5 2	5 36	6 14	6 50
Եէտի-գուլէ	7 5	7 41	8 11	8 35	9 9	9 38	10 40	11 3	11 28	12 28	12 55	2 14	2 51	3 25	3 58	4 30	5 8	5 40	6 20	6 54
Մաքրիգիւղ	7 17	8	8 24		9 23		10 54		11 42				3 3		4 12		5 22		6 34	
Այ-Ստեֆանոս		8 14	8 35		9 34		11 5		11 55						4 23		5 33		6 50	
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . Ժամանում		8 25							12 4										6 59	

ՔԻՒՉԻՒՔ–ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՑ 3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	[illegible]
	Առաւօտ									Իրիկուն										
	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . . Երթ			7 34									1 39								
Այ-Ստեֆանոս			7 45		8 41		9 45		11 28			1 50					4 40		5 52	
Մաքրիգիւղ	6 50	7 23	7 58		8 54		9 58		11 41			2 4		3 12			4 53		6 5	
Եէտի-գուլէ	7 7	7 37	8 12	8 41	9 9	9 44	10 12	11 27	11 55	1 1	1 39	2 19	2 55	3 26	4	4 36	5 10	5 45	6 22	7
Սամաթիա	7 12	7 42	8 16	8 45	9 15	9 48		11 31	11 59	1 6	1 44	2 23	2 59	3 30	4 4	4 40	5 14	5 50	6 26	
Տավշան տաշ	7 16	7 46	8 20	8 49	9 17	9 52		11 35	12 3	1 10	1 48	2 27	3 3	3 34	4 8	4 44	5 18	5 54	6 30	
Ենի-գափու	7 20	7 49	8 23	8 52	9 20	9 55		11 38	12 6	1 13	1 52	2 30	3 6	3 37	4 11	4 47	5 21	5 57	6 33	
Գում-գափու	7 25	7 54	8 28	8 57	9 25	10	10 22	11 43	12 11	1 18	1 57	2 35	3 11	3 42	4 16	4 52	5 26	6 2	6 38	7 4[illegible]
Կ. Պոլիս	7 34	8 3	8 37	9 6	9 34	10 9	10 31	11 52	12 20	1 27	2 6	2 44	3 20	3 51	4 25	5 1	5 35	6 11	6 47	7 [illegible]

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 8 ապրիլ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, ղրշ. 110, 30 առ Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր. 22,82 1/2 առ Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմ. քօնս. դրօշմեալ (գ. կ.)	13,18
[illegible]	13,18
[illegible]	13,18
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի	84,50
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0	5, 3
» Օթօման	4, 0
Կ. Պոլսոյ [illegible]	8.12
Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	7,
Փոխ. 1863 (Մուքթու) 6 0/0 Ֆր.	77
» 1865 » 6 0/0	74,
» 1869 (Բէնոր) 6 0/0	64.50
» 1872 (Դօն ա... Պրէզօր)	23,
» 1873 (Բէնոր) 6 0/0	59,
Ռումէլիի երկաթուղի	57,
Լոտէրեա (գ. կ.)	178,
Թումպաքի Օսմ. լիր	340,
[illegible]	980
[illegible]	35
[illegible]	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 ղրշն)

	Ղրշ.
Անգղիական ոսկի	110 5
Ֆրանսական »	87 34
[illegible]	90 10
[illegible]	51 25
[illegible] թուղթ (գաւառ)	909
» արծաթ (նոր)	90 30
[illegible]	108 8
[illegible]	103 25
[illegible]	103 20
Մէթալիք	101 30

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 16 ապրիլ

Անգղ. քօնս.	102 9/16
Օսմ. »	11 7/8
Փոխ. 1865	14 3/4
» 1869	12 3/4
» 1871	73 1/8
» 1872	24 1/4
» 1873	11 3/4
» 1877	87 3/8
Պանք Օթօման	20 1/4
Ռուս. փոխ. 75ի	87 5/8
Եգիպտ. միացեալ	76
» արտօնեալ	96 1/8
[illegible]	73 3/4
Փոխ. [illegible]	97 12
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25,424

Փարիզ 19 ապրիլ

Գաղղ. քօնս. 5 0/0	112·62 50,
» » 3 0/0	79,55
Օսմ. քօնս.	12,2,50
Փոխ. 1865 Ֆր.	79
» 1869	65
» 1873	60
Օսմ. Երկաթուղի	57 37 50
Պանք Օթօման (գ. կ.)	758 75
Քրէտի Լիօնէ (գ. կ.)	558,75
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	92,1/2
» » Արեւելեան	—
Իտալ. քօնս.	91,20
Եգիպտ. միացեալ	386·
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,24

Վիեննա 19 ապրիլ

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,90
Ռումէլիի երկաթուղի	26,70

ԿԷՍ ՕՐ 5,11